

12.
ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 10ης Απριλίου 1984 σχετικά με μια κοινωνική πολιτική
τουρισμού
(EEL. C 115/30.4.1984 0001)

I
(Ανακοινώσεις)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:
τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας,
την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις πρώτες κατευθύνσεις για μια κοινοτική πολιτική στον τομέα του τουρισμού,

τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹,
τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής²,
Εκτιμώντας:

ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 της συνθήκης, η Κοινότητα έχει κυρίως ως αποστολή να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας καθώς και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει· ότι ο τουρισμός μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων αυτών·

ότι ο τουρισμός αποτελεί σημαντική δραστηριότητα για την ολοκλήρωση της Ευρώπης·

ότι ο τουρισμός επηρεάζει ή επηρεάζεται από ένα μεγάλο αριθμό κοινοτικών δραστηριοτήτων·

ότι ο συντονισμός των κοινοτικών δραστηριοτήτων των σχετικών με τον τουρισμό και η διαβούλευση μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής μπορούν να διευκολύνουν τον τουρισμό στην Κοινότητα,

δέχεται ευμενώς την πρωτοβουλία της Επιτροπής να επιστήσει την προσοχή στη σημασία του τουρισμού και λαμβάνει υπό σημείωση τις πρώτες κατευθύνσεις μιας κοινοτικής πολιτικής τουρισμού που περιλαμβάνονται στην προσαρτημένη ανακοίνωση της Επιτροπής,

υπογραμμίζει την ανάγκη να ληφθεί περισσότερο υπόψη η τουριστική διάσταση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της Κοινότητας και η ανάγκη της διαβούλευσης μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής στον τομέα του τουρισμού,

καλεί την Επιτροπή να του υποβάλει προτάσεις στον τομέα του τουρισμού που να βασίζονται ιδίως στις προαναφερόμενες διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη και να σέβονται τις ιδιαιτερότητες των εθνικών πολιτικών και τις διεθνείς δεσμεύσεις των κρατών μελών.

ΜΙΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πρώτες κατευθύνσεις
(84/ C 115/02)
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχοι της ανακοίνωσης

Η Επιτροπή παίρνει την πρωτοβουλία να υποβάλει ανακοίνωση στο Συμβούλιο σχετικά με τον τουρισμό διότι παρατήρησε την εξαιρετική ανάπτυξη της δραστηριότητας αυτής μέσα στην Κοινότητα, καθώς και το γεγονός ότι η δραστηριότητα αυτή αφορά ή αποτελεί το αντικείμενο μεγάλου αριθμού κοινοτικών ενεργειών. Θεώρησε λοιπόν ενδιαφέρον να υπογραμμίσει τη σημασία του τουρισμού για την Κοινότητα και να εξετάσει την αλληλεξάρτηση που υφίσταται μεταξύ της

1. Γνώμη διατυπωθείσα στις 16 Δεκεμβρίου 1983 (ΕΕ αριθ. C 10 της 16.1.1984, σ. 281).

2. Γνώμη διατυπωθείσα στις 27 Οκτωβρίου 1983 (ΕΕ αριθ. C 358 της 31.12.1983, σ. 52).

δραστηριότητας αυτής και διαφόρων κοινοτικών ενεργειών. Αυτοί είναι οι δύο στόχοι που επιδιώκονται στο αναλυτικό έγγραφο με τίτλο “Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και ο τουρισμός” που επισυνάπτεται στην ανακοίνωση αυτή.

Η εξέταση αυτή έχει σαν στόχο να καταδείξει τους τομείς όπου ο συντονισμός των κοινοτικών δράσεων θα μπορούσε να ευνοήσει την αρμονική ανάπτυξη του τουρισμού στην Κοινότητα. Αποσκοπεί επίσης στο να επισημάνει στο Συμβούλιο διάφορες προτάσεις της Επιτροπής που εκκρεμούν ενώπιόν του και η υιοθέτηση των οποίων θα μπορούσε να ενθαρρύνει την ανάπτυξη του τουρισμού στην Κοινότητα ή να βελτιώσει το πλαίσιο εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών.

Τέλος, η Επιτροπή προσπαθεί να απεριθμήσει τους τομείς προτεραιότητας στους οποίους η κοινοτική δράση, προστιθέμενη στις εθνικές ενέργειες ή συντονίζοντάς τες μεταξύ τους, θα μπορούσε να προσφέρει λύσεις στα προβλήματα που αφορούν τον τουρισμό στην Κοινότητα.

Η σημασία του τουρισμού για την Κοινότητα

Το άρθρο 2 της συνθήκης της Ρώμης αναθέτει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα την αποστολή να προάγει σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει. Ο τουρισμός ενισχύει την Κοινότητα στην εκτέλεση της αποστολής αυτής. Περαιτέρω φέρνει σε επαφή τους ευρωπαϊκούς λαούς μεταξύ τους, αποτελώντας με τη λειτουργία αυτή σημαντικό στήριγμα της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Ο τουρισμός αποτελεί επίσης σημαντική οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 2 της συνθήκης, απασχολώντας στην Κοινότητα άμεσα μεν 4 εκατομμύρια άτομα, έμμεσα δε ακόμη περισσότερα. Ασκει σταθεροποιητική επίδραση στο ισοζύγιο πληρωμών των χωρών της Βόρειας και της Νότιας Ευρώπης και αντιπροσωπεύει παράγοντες ανάπτυξης των πτωχών περιοχών της Κοινότητας. Αξίζει λοιπόν να του δοθεί ιδιαίτερη σημασία, για να προωθηθεί η αρμονική ανάπτυξη του στην Κοινότητα.

Η σημασία του τουρισμού για την Κοινότητα προκύπτει επίσης από το μεγάλο αριθμό κοινοτικών δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με τον τουρισμό. Από την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και την ελεύθερη παροχή τουριστικών υπηρεσιών, μέχρι την περιφερειακή ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, μέσω της μεταφοράς των ταξιδιωτών, οι πολιτικές της Κοινότητας αφορούν ήδη τον τουρισμό. Εντούτοις, για να ενθαρρυνθεί ο ενδοκοινοτικός τουρισμός θα πρέπει να δοθεί “τουριστική διάσταση” στις πολιτικές αυτές για να ληφθεί υπόψη το συμφέρον του τουρισμού όταν λαμβάνονται αποφάσεις ή όταν εφαρμόζονται οι διάφορες κοινοτικές δράσεις. Οι τίτλοι ορίζουν τους τομείς στο πλαίσιο των οποίων είναι δυνατό να ληφθεί υπόψη ο τουρισμός.

Η ελεύθερη κυκλοφορία και η προστασία των τουριστών

Πολυάριθμες κοινοτικές δραστηριότητες μπορούν να ενθαρρύνουν τον ενδοκοινοτικό τουρισμό διευκολύνοντας τη διέλευση των συνόρων και τις συνθήκες διαμονής των τουριστών στα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας.

Μείωση των τελωνειακών ελέγχων

Η κατάργηση των δασμών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση των ελέγχων και συνεπώς διευκόλυνε τη διέλευση των ενδοκοινοτικών συνόρων εκ μέρους των πολιτών της Κοινότητας, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται και οι τουρίστες. Δεδομένου όμως ότι τα ποσοστά του ΦΠΑ είναι διαφορετικά στα κράτη μέλη, πραγματοποιούνται δειγματοληπτικοί έλεγχοι στα σύνορα επί των αγαθών που εισάγουν οι ταξιδιώτες. Το σύστημα “ατελειών για τους ταξιδιώτες” επιτρέπει την εισαγωγή αγαθών μέσα στα όρια που καθορίζονται από το Συμβούλιο. Είναι αναμφίβολο ότι όσο ευρύτερα είναι τα όρια τόσο μικρότερος είναι ο κίνδυνος παράβασης και τόσο περισσότερο καθίσταται δυνατή η μείωση των τελωνειακών ελέγχων, γεγονός το οποίο θα ενίσχυε στους πολίτες των κρατών μελών το αίσθημα ότι ανήκουν στην Κοινότητα.

– Η Επιτροπή προτίθεται να προτείνει στο άμεσο μέλλον ένα μηχανισμό για την περιοδική αύξηση των ορίων “ατελειών για τους ταξιδιώτες”.

– Η Επιτροπή πρότεινε επίσης στο Συμβούλιο, στις 23 Ιανουαρίου 1980, κοινοτικό καθεστώς το

οποίο εφαρμόζεται στις προμήθειες πλοίων, αεροσκαφών και διεθνών τρενών³, γεγονός το οποίο θα πρέπει να έχει ευνοϊκές επιπτώσεις για τον τουρισμό.

Μείωση των αστυνομικών ελέγχων στα σύνορα

Εκτός από τους τελωνειακούς ελέγχους, εξακολουθούν να ασκούνται στα ενδοκοινοτικά σύνορα και αστυνομικοί έλεγχοι, παρά το γεγονός ότι το Δεκέμβριο του 1974 οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων είχαν αντιμετωπίσει τη δυνατότητα δημιουργίας ένωσης διαβατηρίων που θα περιλάμβανε κυρίως ενιαίο διαβατήριο και κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα. Τη δικαιολογητική βάση των ελέγχων αυτών αποτελούν θέματα δημόσιας τάξης και ασφάλειας (τρομοκρατία και εμπόριο ναρκωτικών). Φαίνεται πάντως δυνατό ότι μπορούν να μειωθούν οι έλεγχοι αυτοί ανεξάρτητα από το μέσο μεταφοράς που έχει χρησιμοποιηθεί.

– Η Επιτροπή πρότεινε στο Συμβούλιο ψήφισμα σχετικό με την απλούστευση των ελέγχων που ασκούνται στους πολίτες των κρατών μελών κατά τη διέλευση των ενδοκοινοτικών συνόρων⁴.

Η κοινωνική ασφάλιση των τουριστών

Τα πρόσωπα που είναι ασφαλισμένα σύμφωνα με την κοινωνική νομοθεσία ενός κράτους μέλους της Κοινότητας έχουν δικαίωμα στην παροχή ιατρικών υπηρεσιών ή ως αδειούχοι. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα μεγάλο πλεονέκτημα του ενδοκοινοτικού τουρισμού σε σχέση με τον τουρισμό σε τρίτες χώρες. Το δικαίωμα πάντως αυτό δεν είναι γενικά γνωστό και τα πρόσωπα που θέλουν να επισκεφθούν ένα άλλο κράτος μέλος δεν εφοδιάζονται πάντοτε με το “πιστοποιητικό του δικαιώματος” το οποίο εκδίδει ο δικός τους οργανισμός ασφάλισης ασθενειών και κατ’ αυτόν τον τρόπο χάνουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από το δικαίωμα αυτό.

– Η Επιτροπή θα εξετάσει μαζί με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών τη θέσπιση νέων, απλούστερων και αποτελεσματικότερων διαδικασιών.

– Η Επιτροπή θα εντείνει επίσης τις προσπάθειες ενημέρωσης των ασφαλισμένων για να καταστεί δυνατό να χρησιμοποιούν αυτοί πλήρως τα δικαιώματά τους.

Τουριστική συνδρομή και ασφάλιση αυτοκινήτων

Ιδιαίτερη είναι η σημασία που έχει για τον τουρισμό η εναρμόνιση των όρων παροχής συνδρομής στα θύματα αυτοκινητιστικών ατυχημάτων που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια ταξιδιού στην Κοινότητα, καθώς επίσης και η εξασφάλιση του ότι τα θύματα αυτοκινητιστικών ατυχημάτων τυγχάνουν ισοδύναμης προστασίας σε όλες τις χώρες της Κοινότητας. Με την προοπτική αυτή:

– η Επιτροπή διαβίβασε στο Συμβούλιο στις 13 Ιανουαρίου 1981 πρόταση οδηγίας περί εναρμόνισης των διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την τουριστική συνδρομή⁵,

– διαβίβασε στο Συμβούλιο στις 7 Αυγούστου 1980 πρόταση οδηγίας περί εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων οχημάτων⁶,

– η Επιτροπή απήλυθε εξάλλου σύσταση στα κράτη μέλη στις 8 Ιανουαρίου 1981, η οποία αναφερόταν στην επιτάχυνση της εκκαθάρισης των ατυχημάτων στο πλαίσιο της ασφάλισης της αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα⁷.

Προστασία των τουριστών

Πρέπει να ενισχυθεί η προστασία των συμφερόντων των τουριστών έναντι των ενδεχομένων κακής ποιότητας υπηρεσιών που προσφέρουν μερικές φορές τα πρακτορεία ταξιδιών ή έναντι της παραπλανητικής μερικές φορές διαφήμισης σχετικά με τα καταλύματα. Πρέπει επίσης να ενισχυθεί η ασφάλεια στους τόπους διαμονής.

– Η Επιτροπή σχεδιάζει να παρουσιάσει στο Συμβούλιο σχέδιο οδηγίας σχετικά με την προστασία

3. ΕΕ αριθ. C 31 της 8.2.1980.

4. ΕΕ αριθ. C197 της 31.7.1982.

5. ΕΕ αριθ. C 51 της 10.3.1981.

6. ΕΕ αριθ. C 214 της 21.8.1980.

7. ΕΕ αριθ. L 57 της 4.3.1981, σ. 27.

των καταναλωτών στον τομέα των ταξιδιών κατ' αποκοπή.

- Πρόκειται να προβεί σε μελέτη των μη δομικών στοιχείων της ασφάλειας στα ξενοδοχεία.
- Επιθυμεί επίσης να προωθήσει την τυποποίηση των πληροφοριών που παρέχονται στους πελάτες στον τομέα των ξενοδοχείων.

Το πλαίσιο εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δημιούργησε κοινή αγορά των τουριστικών υπηρεσιών επιτρέποντας σε οικονομικούς παράγοντες να εγκαθίστανται ελεύθερα και να παρέχουν ελεύθερα τις υπηρεσίες τους σε οποιοδήποτε κράτος μέλος. Μπορεί ακόμη να βελτιώσει σημαντικά το πλαίσιο εργασίας των επαγγελματιών του τουρισμού αναλαμβάνοντας ορισμένες πρωτοβουλίες στους ακόλουθους τομείς.

Δικαίωμα εγκατάστασης και ελεύθερη παροχή τουριστικών υπηρεσιών

Οι δύο αυτές ελευθερίες που προστατεύονται από τη συνθήκη ΕΟΚ αποτελούν σημαντικά στοιχεία για μία διεθνή δραστηριότητα όπως ο τουρισμός. Η αρχή της εξομοίωσης των πολιτών ενός κράτους μέλους με τους άλλους πολίτες της Κοινότητας είναι αναγνωρισμένη. Παρ' όλα αυτά η ύπαρξη διαφορετικών ρυθμίσεων σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο τουριστικό επάγγελμα είναι δυνατό να παρεμβάλει εμπόδια στην ελεύθερη εγκατάσταση και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

- Η Επιτροπή έχει ήδη από το 1965 προτείνει στο Συμβούλιο οδηγία σχετικά με τα μέτρα που προορίζονται να προωθήσουν την πραγματική άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας εγκατάστασης για τις μη μισθωτές δραστηριότητες, μεταξύ άλλων, προσώπων που ασκούν βοηθητικές δραστηριότητες των μεταφορών και των πρακτόρων ταξιδιών. Το Συμβούλιο ενέκρινε την πρόταση αυτή στις 19 Ιουνίου 1982⁸.

Επαγγελματική κατάρτιση και αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων

Η δυνατότητα μετακίνησης των εργαζομένων στον τομέα του τουρισμού, που είναι συχνά σημαντική για την άσκηση του επαγγέλματός τους, εξαρτάται συχνά από την αναγνώριση των κερτημένων προσόντων ή των περιόδων σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στα άλλα κράτη μέλη.

- Η Επιτροπή εξετάζει τα προβλήματα που σχετίζονται με το επάγγελμα αυτό στο ευρύτερο πλαίσιο των εργασιών της για την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων.
- Εάν τα κράτη μέλη αναλάβουν σχετική πρωτοβουλία, η Επιτροπή θα εξετάσει ευνοϊκά τα κοινά προγράμματα τουριστικών σπουδών τα οποία πραγματοποιούνται μεταξύ ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα κράτη μέλη.

Η συνδρομή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου

Ο τουρισμός, βιομηχανία που απασχολεί πολύ εργατικό δυναμικό αλλά η οποία αντιμετωπίζει εποχιακά προβλήματα, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τις δυνατότητες βελτίωσης των συνθηκών απασχολήσεως.

- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο θα αντιμετωπίσει ευνοϊκά κάθε πρωτοβουλία η οποία θα επιτρέπει τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης και τη γεωγραφική και επαγγελματική δυνατότητα μετακίνησης των προσώπων που απασχολούνται στον τομέα του τουρισμού.

Η επιμήκυνση της περιόδου των διακοπών

Η συγκέντρωση των διακοπών των σχολείων και των βιομηχανιών σε μικρή περίοδο του έτους είναι αντίθετη με την περιφερειακή ανάπτυξη, την αποτελεσματικότητα της βιομηχανίας, ιδίως δε της τουριστικής βιομηχανίας και επιβάλλει υψηλά επίπεδα τιμών κατά την περίοδο αιχμής καθώς και δυσάρεστη συμφόρηση για τους ίδιους τους τουρίστες. Η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προτεραιότητα στο ανωτέρω πρόβλημα.

- Η Επιτροπή σκοπεύει να αναλύσει αμέσως την επιμήκυνση των σχολικών διακοπών και των διακοπών των βιομηχανιών στα κράτη μέλη και να εξετάσει τις εναλλακτικές λύσεις που συνεπάγονται επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- Στο πλαίσιο αυτό πρόκειται να εξετάσει κυρίως τις δυνατότητες προώθησης του κοινωνικού,

8. ΕΕ αριθ. L 213 της 21.7.1982 και Δελτίο ΕΚ 6-1982, σημείο 2.1.2.1.

πολιτιστικού και αγροτικού τουρισμού.

Φορολογικά προβλήματα σχετικά με τον τουρισμό

Οι συντελεστές του ΦΠΑ που επιβάλλονται στις παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται από τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια ποικίλλουν σε υψηλό βαθμό ανά κράτος μέλος. Παρ' όλα αυτά η προσέγγιση των συντελεστών του ΦΠΑ δεν έχει ακόμα αρχίσει στην Κοινότητα και δεν θα ήταν δυνατό να εφαρμοστεί για ένα συγκεκριμένο τομέα.

– Εναπόκειται λοιπόν στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν συντελεστές ΦΠΑ οι οποίοι είναι προσαρμοσμένοι στην κατάσταση της τουριστικής τους βιομηχανίας και στο διεθνή ανταγωνισμό στον τομέα αυτό.

– Η Επιτροπή από την πλευρά της θα εξετάσει αν οι διαφορές μεταξύ των φορολογικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται από τα κράτη μέλη στον τομέα του τουρισμού είναι δυνατό να προκαλέσουν εκτροπή των τουριστικών ρευμάτων.

Ενεργειακά προβλήματα σχετικά με τον τουρισμό

Οι τιμές της ενέργειας έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον τουρισμό. Επηρεάζουν το κόστος των μέσων μεταφοράς και το κόστος θέρμανσης ή κλιματισμού των ξενοδοχείων και άλλων τουριστικών εγκαταστάσεων.

– Για το λόγο αυτό τα μέτρα που πρότεινε η Επιτροπή στο πλαίσιο της ενεργειακής πολιτικής δεν γίνεται να μην έχουν θετικές επιπτώσεις για τον τουρισμό⁹.

– Η επιτροπή κατά την εξέταση των αιτήσεων για χρηματοδοτική ενίσχυση σε σχέδια επίδειξης εξοικονόμησης ενέργειας και σε σχέδια επίδειξης νέων πηγών ενέργειας λαμβάνει εξίσου υπόψη την τουριστική διάσταση των ανωτέρω σχεδίων.

Μεταφορές και τουρισμός

Ο τουρισμός χαρακτηρίζεται από την ανάγκη μετακίνησης. Συνεπώς οι μεταφορές έχουν μεγάλη σημασία για τη δραστηριότητα αυτή. Η οικονομική ενοποίηση είχε θετική επίραση επί των συγκοινωνιών στο εσωτερικό της Κοινότητας. Από τα μέτρα αυτά επωφελήθηκαν κυρίως οι οδικές μεταφορές. Συνεπώς θα πρέπει να αφιερωθεί ιδιαίτερη προσοχή στα άλλα μέσα μεταφοράς ταξιδιωτών και στα έργα υποδομής των μεταφορών που παρουσιάζουν κοινοτικό ενδιαφέρον.

– Η Επιτροπή μελετά να ενισχύσει τις προσπάθειες των εταιρειών σιδηροδρομικών μεταφορών να καταστήσουν ελκυστικότερες τις επιβατικές γραμμές τους.

– Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών έχει ιδιαίτερη σημασία για τον τουρισμό η πρόταση οδηγίας που υπέβαλε η Επιτροπή στο Συμβούλιο στις 26 Οκτωβρίου 1981 και η οποία αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, να αυξήσει την διαφάνεια και να καταστήσει περισσότερο εύκαμπτη την τιμολόγηση για τις τακτικές πτήσεις μεταξύ των χωρών μελών¹⁰.

– Το αυτό ισχύει για την πρόταση κανονισμού που διαβίβασε η Επιτροπή στο Συμβούλιο στις 17 Νοεμβρίου 1980 ο οποίος αποβλέπει στη βελτίωση της αεροπορικής εξυπηρέτησης ορισμένων περιοχών με τακτικές αεροπορικές γραμμές¹¹.

– Γενικότερα στον τομέα των υποδομών των μεταφορών η Επιτροπή πρότεινε το Νοέμβριο του 1979 την ενίσχυση επενδυτικών προγραμμάτων κοινοτικού ενδιαφέροντος¹², τα οποία δύνανται επίσης να διευκολύνουν τα τουριστικά ρεύματα μεταξύ των κρατών μελών.

Περιφερειακή ανάπτυξη και τουρισμός

Η προώθηση του τουρισμού είναι δυνατό να συμβάλει στην ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών που έχουν τουριστικό ενδιαφέρον. Η Κοινότητα μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη αυτή με δύο τύπους δράσεων: δράσεις που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και δράσεις που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ-Τμήμα Προσανατολισμού.

9. ΕΕ αριθ. C 55 της 3.3.1982, σ. 4.

10. ΕΕ αριθ. C 78 της 30.3.1982 και Δελτίο ΕΚ 10-1981, σημείο 2.1.139.

11. Δελτίο ΕΚ 10-1980, σημείο 2.1.87.

12. Δελτίο ΕΚ, Συμπλήρωμα 8/79.

Παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης

Η Κοινότητα αναγνωρίζει ότι ο τουρισμός είναι ένας από τους οικονομικούς τομείς που είναι σε θέση να συμβάλει στην ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών. Το ΕΤΠΑ παρεμβαίνει κατά συνέπεια στον τομέα αυτόν τόσο με το τμήμα του “υπό ποσόστωση” όσο και με το τμήμα του “εκτός ποσόστωσης”. Για την παρέμβαση αυτή αρκεί τα τουριστικά προγράμματα που υποβάλλονται στο ΕΤΠΑ από τα κράτη μέλη να εντάσσονται σε πλαίσιο προγράμματος ανάπτυξης της σχετικής περιοχής.

– Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις δράσεις για την προώθηση της ανάπτυξης του τουρισμού ιδίως σε αγροτικό πλαίσιο, οι οποίες είναι δυνατό να χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ.

Παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων

Το ΕΓΤΠΕ-Τμήμα Προσανατολισμού μπορεί να παρεμβαίνει για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων που είναι συμπληρωματικές με τις αγροτικές δραστηριότητες. Δύναται επίσης να προωθήσει τις βασικές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού, ιδίως στις ορεινές και άλλες μειονεκτικές περιοχές.

– Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της τα σχέδια ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού που υποβάλλουν προς χρηματοδότηση στο ΕΓΤΠΕ τα κράτη μέλη.

Η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και ο τουρισμός

Το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά, κυρίως η αρχιτεκτονική, αποτελούν τις πηγές του τουρισμού στην Ευρώπη. Είναι τα ποικίλα τοπία, οι ιστορικοί χώροι και τα καλλιτεχνικά μνημεία της Ευρώπης που προσδίδουν σ’ αυτήν τουριστικό ενδιαφέρον. Οι δράσεις λοιπόν που έχουν αναληφθεί με σκοπό τη διαφύλαξη της κοινής αυτής κληρονομιάς αντιπροσωπεύουν και ένα περισσότερο άμεσο οικονομικό ενδιαφέρον.

Προστασία του περιβάλλοντος και τουρισμός

Μεγάλος αριθμός κοινοτικών διατάξεων που αφορά τον αγώνα κατά της ρύπανσης της θάλασσας και της ατμόσφαιρας και κατά των θορύβων έχουν θετικές συνέπειες στις τουριστικές δραστηριότητες. Πρέπει και οι τελευταίες αυτές να λάβουν εξίσου υπόψη τον οικολογικό παράγοντα.

– Το σχέδιο προγράμματος δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα του περιβάλλοντος (1982 - 1986), που η Επιτροπή υιοθέτησε στις 28 Οκτωβρίου 1981 και διαβίβασε στο Συμβούλιο, αναφέρει ρητά ότι πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη η διάσταση του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων¹³.

– Η πρόταση οδηγίας σχετικά με την εκτίμηση των συνεπειών επί του περιβάλλοντος ορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών έργων, την οποία υιοθέτησε η Επιτροπή και διαβίβασε στο Συμβούλιο για να λάβει απόφαση στις 16 Ιουνίου 1980, αφορά επίσης τις τουριστικές δραστηριότητες¹⁴.

Αρχιτεκτονική κληρονομιά και τουρισμός

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά αποτελεί τη βάση ενός σημαντικού τμήματος του διεθνούς τουρισμού. Αποτελεί λοιπόν ένα πολύτιμο κεφάλαιο που παρέχει αξιόλογα εισοδήματα σε πολλές περιοχές της Κοινότητας. Συνεπώς αξίζει να διατηρηθεί σαν πηγή πλούτου των περιοχών αυτών.

– Η Επιτροπή καταρτίζει ανακοίνωση προς το Συμβούλιο σχετικά με την ενίσχυση της κοινοτικής δράσης στον πολιτιστικό τομέα: ένα τμήμα της ανακοίνωσης αυτής αφιερώνεται στη συμβολή της Κοινότητας στη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

– Η Επιτροπή σχεδιάζει να προτείνει πρόγραμμα ανταλλαγών εργαζόμενων νέων, το οποίο θα αναφέρεται επίσης στη χρησιμοποίηση των θελονητικά προσφερομένων υπηρεσιών τους στον τομέα της διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Συμπεράσματα

Μετά την ανάλυση αυτή της τουριστικής πλευράς των διαφόρων κοινοτικών δραστηριοτήτων,

13. ΕΕ αριθ. C 305 της 25.11.1981 και Δελτίο ΕΚ 11-1981, σημεία 1.4.1. έως 1.4.16.

14. ΕΕ αριθ. C 169 της 9.7.1980.

δύο δυνατότητες διαγράφονται για την Κοινότητα: αφενός να αναλάβει ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού στα κράτη μέλη και αφετέρου να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον της σε ορισμένες προτεραιότητες.

Ανάληψη ενεργού ρόλου στην ανάπτυξη του τουρισμού

Ο τουρισμός εξαρτάται φυσικά, κατά πρώτο λόγο, από τις πολιτικές των κρατών μελών. Η πείρα των τελευταίων είκοσι χρόνων έδειξε ότι ιδιωτικοί και δημόσιοι οικονομικοί παράγοντες των κρατών μελών μπόρεσαν να προσαρμοστούν στη ζήτηση ενός τουρισμού όλο και πιο απαιτητικού τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Είναι αλήθεια ότι η Κοινότητα δημιούργησε ένα ευνοϊκό πλαίσιο γι' αυτούς και ότι μπορεί να βελτιώσει ακόμα αυτό το πλαίσιο θεσπίζοντας ορισμένους κοινούς κανόνες και συντονίζοντας καλύτερα τις ενέργειές της που αφορούν τον τουρισμό. Ωστόσο δεν πρέπει ούτε να προχωρήσει πάρα πολύ και να προσπαθήσει να συντονίσει τις εθνικές πολιτικές -γιατί καθεμιά από αυτές προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες καταστάσεις που διαφέρουν πολύ ανά κράτος μέλος- ούτε να προσπαθήσει να λύσει τα προβλήματα που μπορούν να αντιμετωπισθούν καλύτερα σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο.

Σε κοινοτικό επίπεδο ορισμένες δράσεις που ευνοούν τον τουρισμό εξαρτώνται επίσης κατά πρώτο λόγο από την πρωτοβουλία των κρατών μελών. Ανήκει στη δική τους αρμοδιότητα το να υποβάλουν για κοινοτική χρηματοδότηση στο Περιφερειακό, το Κοινωνικό και το Γεωργικό Ταμείο διάφορα σχέδια που εντάσσονται στον τομέα του τουρισμού.

Άλλες ενέργειες σημαντικές για τον τουρισμό υπάγονται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου το οποίο πρέπει να δεχθεί τις προτάσεις της Επιτροπής, μερικές από τις οποίες έχουν υποβληθεί ήδη εδώ και πολύ καιρό. Η ταχεία υιοθέτηση των προτάσεων αυτών θα ενθαρρύνει τον ενδοκοινοτικό τουρισμό και θα βελτιώσει το πλαίσιο εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών.

Άλλες δράσεις, τέλος, οι οποίες ενδιαφέρουν τον τουρισμό ανήκουν στην αρμοδιότητα της Επιτροπής, η οποία πρέπει να μελετήσει τις προσφερόμενες εναλλακτικές λύσεις και να υποβάλει τις κατάλληλες προτάσεις. Από την Επιτροπή εξαρτάται ακόμα κατά πρώτο λόγο ο καλύτερος συντονισμός των δράσεων και των κοινοτικών χρηματοδοτικών μέσων για να ενισχυθούν οι τουριστικές δραστηριότητες. Η Επιτροπή πρόκειται τέλος να ελέγχει αν οι εθνικές ενισχύσεις του τομέα του τουρισμού, όπως και σε κάθε οικονομικό τομέα, τηρούν τους κανόνες ανταγωνισμού της συνθήκης και να εξασφαλίσει ότι το κοινοτικό κεκτημένο, που κατά μεγάλο μέρος ελευθέρωσε τις ενδοκοινοτικές τουριστικές μετακινήσεις, δεν θα κινδυνεύσει από προστατευτικά μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο της οικονομικής ύφεσης που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη.

Συγκέντρωση του ενδιαφέροντος σε ορισμένες προτεραιότητες

Η Επιτροπή είναι έτοιμη να εξετάσει με τα κράτη μέλη ορισμένες πρωταρχικές ενέργειες, οι οποίες θα ήταν δυνατό να αναληφθούν καλύτερα με σφαιρική εθνική και κοινοτική δράση. Πρόκειται κατά τη γνώμη της για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, τη διαφύλαξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς των μειονεκτικών περιοχών και την προώθηση του κοινωνικού τουρισμού, του πολιτιστικού τουρισμού και του τουρισμού της υπαίθρου. Τα προβλήματα αυτά αλληλοσυνδέονται και είναι δυνατό να συνοψιστούν σε ένα και μόνο: πως θα χρησιμοποιηθεί καλύτερα ο εξοπλισμός και το εργατικό δυναμικό του τουρισμού ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, ενώ συγχρόνως θα καταστεί ο τουρισμός προσιτός στις λιγότερο προνομιούχες κατηγορίες του πληθυσμού;

Η Επιτροπή θα εξετάσει με τις αρμόδιες αρχές το πρόβλημα της επιμήκυνσης των σχολικών διακοπών και των αδειών των βιομηχανιών. Είναι όμως πεπεισμένη ότι μία κανονιστική λύση στο πρόβλημα αυτό δεν αρκεί. Πρέπει να καταπολεμηθούν και οι συνήθειες που συνδέουν τις διακοπές με έναν ή δύο μήνες του χρόνου. Γι' αυτό το σκοπό πρέπει να παρουσιαστούν στο κοινό νέα "προϊόντα" και να στραφεί το ενδιαφέρον του μη προνομιούχου κοινού στις τιμές "εκτός εποχής".

Η ευρύτητα που απέκτησε ο τουρισμός τα τελευταία αυτά χρόνια δεν πρέπει να επισκιάζει το γεγονός ότι μεγάλα τμήματα των ευρωπαϊκών πληθυσμών δε διαθέτουν ακόμα επαρκή εισοδήματα για να συμμετάσχουν σε αυτόν. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει λοιπόν να δοθεί σε ορισμένες κοινωνικές κατηγορίες, όπως οι νέοι εργαζόμενοι και οι συνταξιούχοι οι οποίοι εξάλλου αν είχαν την απαραίτητη παρότρυνση για να φεύγουν σε διακοπές κατά τη χαμηλή περίοδο του τουρισμού, θα μπορούσαν να συμβάλουν στον πρωταρχικό στόχο που είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και κατά

συνέπεια στην καλύτερη αξιοποίηση όλων των τουριστικών επενδύσεων.

Ο ίδιος στόχος μπορεί να επιτευχθεί αν ενθαρρυνθεί η πραγματοποίηση “εκτός εποχής” τουριστικών ταξιδιών πολιτιστικού χαρακτήρα, τα οποία εξαρτώνται από τον καλό καιρό πολύ λιγότερο από ό,τι τα άλλα ταξίδια. Πολιτιστικές εκδρομές που καλύπτουν περισσότερα κράτη μέλη θα μπορούσαν να ενισχυθούν από μία κατάλληλη πολιτική τιμών.

Η αναζήτηση καλύτερων τιμών μπορεί επίσης να οδηγήσει σε μία νέα σύλληψη των διακοπών, τον αγροτικό τουρισμό ή τον τουρισμό της υπαίθρου, ο οποίος βασίζεται στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της εξοχής και στα χαρακτηριστικά αγροτικά προϊόντα διατροφής των διαφόρων περιοχών. Η ενθάρρυνση αυτού του τύπου του τουρισμού θα επέτρεπε την καλύτερη απασχόληση του αγροτικού εργατικού δυναμικού, θα ενίσχυε την ανάπτυξη των μειονεκτικών ζωνών της Κοινότητας και θα εξασφάλιζε τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς τους.

Ζητείται από το Συμβούλιο να εγκρίνει αυτές τις πρώτες κατευθύνσεις για μία κοινοτική πολιτική στον τομέα του τουρισμού. Υπό το φως των συζητήσεων σχετικά με τις κατευθύνσεις αυτές που θα πραγματοποιηθούν τόσο στο Συμβούλιο όσο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή θα υποβάλει στο Συμβούλιο συγκεκριμένες προτάσεις στον τομέα του τουρισμού.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η σημασία του τουρισμού για την Κοινότητα

Το προοίμιο της συνθήκης της Ρώμης διακηρύσσει ότι τα κράτη μέλη είναι αποφασισμένα να θέσουν τις βάσεις “διαρκώς στενότερης ενώσεως των ευρωπαϊκών λαών”. Το άρθρο 2 της συνθήκης της Ρώμης αναθέτει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα την αποστολή να προάγει σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει. Η αποστολή αυτή της Κοινότητας, αν και δεν είναι η μόνη, είναι ασφαλώς η πρώτη και θεμελιωδέστερη για την ίδια την ύπαρξή της. Ο τουρισμός στηρίζει την Κοινότητα στην εκτέλεση της αποστολής αυτής. Πράγματι, η πλευρά της αναψυχής επισκιάζει συχνά τις πολιτιστικές και πολιτικές πτυχές του τουρισμού που είναι, πάντως, πραγματικές και ιδιαίτερα σημαντικές. Χάρη στον τουρισμό οι λαοί της Ευρώπης ανακαλύπτουν ότι οι πολιτιστικές διαφορές του κοινού τους πολιτισμού όχι μόνο δεν αντιτίθενται αλλά είναι συμπληρωματικές και αξίζει να τις γνωρίσει κανείς. Από την ίδρυσή του, το Συμβούλιο της Ευρώπης προσπάθησε να προωθήσει τη δημιουργία αυτής της συνείδησης. Η Επιτροπή εύχεται να δοθεί συνέχεια σ’ αυτή την ιδιαίτερη άποψη της αποστολής του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Κοινότητα από την πλευρά της ανέπτυξε τη συνείδηση αυτή.

Ο τουρισμός, προνόμιο κάποτε των μειοψηφιών, εξελίχθηκε στις δεκαετίες του ’60 και του ’70 σε μαζικό φαινόμενο που δημιουργεί θέσεις απασχόλησης και σε παράγοντα ανάπτυξης των μειονεκτικών περιοχών. Έγινε επίσης μία από τις πιο σπουδαίες οικονομικές δραστηριότητες μέσα στην Κοινότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Έσοδα και έξοδα των κρατών μελών από το διεθνή τουρισμό

(σε εκατομμύρια δολάρια)

		1960	1970	1975	1980
Γερμανία	ΕΣ	481	1.024	2.848	6.639
	ΕΞ	679	2.493	8.502	20.827
Βέλγιο - Λουξεμβούργο	ΕΣ	----	348	880	1.810
	ΕΞ	94	492	1.416	3.272
Δανία	ΕΣ	107	314	746	1.337
	ΕΞ	74	273	642	1.560
Ελλάδα	ΕΣ	47	194	621	1.733
	ΕΞ	19	55	89	190
Γαλλία	ΕΣ	525	1.191	3.449	8.235
	ΕΞ	325	1.057	3.062	6.027
Ιρλανδία	ΕΣ	119	193	216	611
	ΕΞ	42	91 ⁽¹⁾	171 ⁽²⁾	519 ⁽³⁾
Ιταλία	ΕΣ	642	1.639	2.582	8.914

	ΕΞ	92	727	1.051	1.907
Κάτω Χώρες	ΕΣ	128	421	1.108	1.640
	ΕΞ	127	598	1.666	4.637
Ηνωμένο Βασίλειο	ΕΣ	109	1.040	2.442	6.932
	ΕΞ	93	924	1.921	6.454
ΕΣ = Έσοδα ΕΞ = Έξοδα					
⁽¹⁾ 1969					
⁽²⁾ 1974					
⁽³⁾ 1979					
Πηγή: ΟΟΣΑ, Πολιτική τουρισμού.					

Ο παραπάνω πίνακας 1 εμφανίζει την ιδιαίτερα έντονη επέκταση του διεθνούς τουρισμού κατά τη διάρκεια των δεκαετιών '60 και '70 σε όλες τις χώρες της Κοινότητας. Σπάνιες είναι οι οικονομικές δραστηριότητες που γνώρισαν μία τέτοια επέκταση. Αν τα έσοδα και τα έξοδα του διεθνούς τουρισμού υπερδεκαπλασιάστηκαν για το σύνολο της Κοινότητας, κατά τη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας, αυξήθηκαν κατά πολύ περισσότερο σε ορισμένα κράτη μέλη.

Ο ενδοκοινοτικός τουρισμός καλύπτει περισσότερο του 50% των τουριστικών εξόδων και περισσότερο του 60% των τουριστικών εσόδων των Δέκα. Αποτελεί λοιπόν σημαντικό παράγοντα ανακατανομής των εισοδημάτων μέσα στην Κοινότητα. Πράγματι, όπως φαίνεται στον πίνακα 1, αν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Δανία ισοσκελίζουν σχεδόν τα έσοδα και τα έξοδα από τον τουρισμό, η Γερμανία και οι χώρες Μπενελούξ είναι σαφώς ελλειμματικές, ενώ η Ελλάδα, η Ιταλία και η Γαλλία κατά πολύ πλεονασματικές. Καθώς τα εμπορικά ισοζύγια είναι κατά κανόνα ευνοϊκά για τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, ο τουρισμός αποτελεί σταθεροποιητικό παράγοντα για τα ισοζύγια πληρωμών, και διαδραματίζει ρόλο ευεργετικό για το σύνολο της Κοινότητας, η ισόρροπη ανάπτυξη της οποίας αποτελεί θεμελιώδη στόχο.

Ο πίνακας 2 εμφανίζει τη σχετική σημασία του τουρισμού στα ισοζύγια πληρωμών των κρατών μελών. Αν αντιπροσωπεύει το 4% περίπου των πιστώσεων και το 5% περίπου των χρεών όλων των αγαθών και υπηρεσιών στην Ευρώπη των Εννέα, το μερίδιό του είναι κατά πολύ μεγαλύτερο είτε στο τμήμα των πιστώσεων των ισοζυγίων πληρωμών ορισμένων κρατών, είτε στο τμήμα των χρεών άλλων κρατών μελών. Ορισμένες χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ιρλανδία ή ακόμη και η Γαλλία βασίζονται στον τουρισμό για να καλύψουν σημαντικό τμήμα του ισοζυγίου πληρωμών τους. Η σημασία του γεγονότος αυτού μπορεί να κατανοηθεί αν σημειωθεί ότι η Επιτροπή Τουρισμού του ΟΟΣΑ επισήμανε το Μάρτιο του 1982 την αυξανόμενη επανεμφάνιση των προστατευτικών μέτρων που εμποδίζουν την ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού.

Οι εθνικοί οργανισμοί τουρισμού των χωρών της ΕΟΚ συνέστησαν, ήδη προ δεκαετίας, ομάδα εργασίας που δημοσιεύει περιοδικά ανάλυση της οικονομικής σπουδαιότητας του τουρισμού μέσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Στην τέταρτη έκθεση της ομάδας εργασίας, που δημοσιεύτηκε το 1981, περιέχονται αρκετά χαρακτηριστικά στοιχεία που αποδεικνύουν την αύξουσα σπουδαιότητα του οικονομικού αυτού τομέα για κάθε κράτος μέλος χωριστά και για το σύνολο της Κοινότητας.

Φαίνεται έτσι ότι οι τουριστικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν το 1979 από τους υπηκόους των κρατών των Εννέα ανήλθαν σε περισσότερο από 77 δισεκτ. ECU, δηλαδή σε περισσότερο από το 7% του συνόλου των δαπανών της ιδιωτικής καταναλώσεως. Τα έσοδα από τον τουρισμό στις χώρες της Κοινότητας υπερέβησαν το ίδιο έτος τα 72 δισεκατ. ECU, πράγμα που αντιπροσώπευε περισσότερο από το 4% του ακαθάριστου εσωτερικού προϊόντος της Κοινότητας. Αλλά αν υπολογίσει κανείς το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα του γεγονότος ότι τα τουριστικά εισοδήματα που δαπανήθηκαν μέσα στην Κοινότητα συνεπάγονται άλλα εισοδήματα, τότε τα άμεσα και έμμεσα εισοδήματα από τον τουρισμό θα μπορούσαν να αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 10% του ΑΕΠ των Εννέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ο τουρισμός στα ισοζύγια πληρωμών των κρατών μελών

(επί τοις εκατό των αγαθών και υπηρεσιών)

		1965	1970	1975	1980
Γερμανία	Π	2,9	3,1	2,6	2,7
	X	6,0	7,1	8,6	8,5
Βέλγιο - Λουξεμβούργο	Π	3,0	2,7	2,5	2,0
	X	4,3	4,2	4,2	3,4
Δανία	Π	6,2	6,9	6,2	5,5
	X	5,1	5,4	5,1	5,9
Ελλάδα	Π	----	17,6	17,7	20,7
	X	----	3,0	2,9	2,7
Γαλλία	Π	7,6	5,4	5,0	4,5
	X	8,3	4,7	4,6	3,2
Ιρλανδία	Π	18,1	11,5	6,7	6,0
	X	6,9	5,2	4,8	4,5 ⁽¹⁾
Ιταλία	Π	12,2	8,7	7,2	8,5
	X	2,6	4,0	2,0	1,7
Κάτω Χώρες	Π	4,1	2,9	2,6	1,7
	X	4,0	4,0	4,0	4,8
Ηνωμένο Βασίλειο	Π	2,5	3,3	4,1	4,2
	X	3,9	3,2	3,0	4,2
Ευρώπη των 9 ⁽²⁾	Π	5,0	4,4	4,0	3,9
	X	5,1	4,9	4,9	4,8
Π = Πιστώσεις X = Χρέη					
⁽¹⁾ 1979					
⁽²⁾ Η Ελλάδα δεν περιλαμβάνεται στο σύνολο διότι δεν αποτελούσε ακόμη το 1980 μέλος της ΕΟΚ.					
Πηγή: Eurostat.					

Σύμφωνα με την ίδια έκθεση και πάντοτε για το 1979, περισσότερο από 4 εκατομμύρια άτομα εργάζονταν άμεσα και σε πλήρη απασχόληση για τον τουρισμό στο επίπεδο της Ευρώπης των Εννέα, ενώ η απασχόληση στον τομέα αυτόν βρισκόταν σε σταθερή ανάπτυξη. Αλλά και εδώ πρέπει να υπολογιστεί το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα των τουριστικών εσόδων. Εξάλλου, είναι γνωστό ότι αρκετά είδη απασχόλησης, που εξαρτώνται από τον τουρισμό, υπολογίζονται, ελλείψει λεπτομερών στατιστικών στοιχείων, σε άλλους τομείς. Δεν μπορεί λοιπόν κανείς να προσφύγει παρά σε εικασίες. Έτσι, οι εθνικοί οργανισμοί τουρισμού των Δέκα διατυπώνουν την υπόθεση ότι, αν ξαφνα έπαυαν οι τουριστικές δραστηριότητες, το 10 έως 12% όλου του εργατικού δυναμικού της Κοινότητας θα έμενε άνεργο.

Όπως και αν έχει το πράγμα, πρέπει να αναγνωριστεί ότι ο τουρισμός αποτελεί έναν τομέα με υψηλό βαθμό απασχόλησης εργατικού δυναμικού, έναν τομέα που δεν γνωρίζει ακόμη την ευρύτητα των προβλημάτων της ανεργίας που εμφανίζονται σε άλλους οικονομικούς τομείς στην Ευρώπη, και ο οποίος άρα αξίζει να του δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα. Ο σοβαρότερος για τον τουρισμό κίνδυνος, σε περίοδο ύφεσης, είναι η επιστροφή σε προστατευτικά μέτρα. Όπως περιγράφεται παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει, μέχρι σήμερα, λάβει αρκετά μέτρα φιλελευθεροποίησης του τουρισμού στο εσωτερικό της, πράγμα που δεν είναι ξένο προς το φαινόμενο της ισχυρής επέκτασής του την τελευταία εικοσαετία. Οφείλει η Κοινότητα να διαφυλάξει το κοινοτικό κεκτημένο και να ενθαρρύνει ακόμη περισσότερο τον τουρισμό που δημιουργεί απασχολήσεις και είναι παράγοντας ανάπτυξης.

Η ελεύθερη κυκλοφορία και η προστασία των τουριστών

Λόγω των πολιτικών και πολιτιστικών συνεπειών του, των οικονομικών του αποτελεσμάτων στα ισοζύγια πληρωμών, στην απασχόληση και στην περιφερειακή ανάπτυξη, ο τουρισμός έχει ιδιαίτερη σημασία για την Κοινότητα. Από την πλευρά της, η Κοινότητα ενθαρρύνει ή θα μπορούσε να ενθαρρύνει τον τουρισμό με ορισμένες δράσεις ή πρωτοβουλίες: διευκόλυνση της διέλευσης των συνόρων, κοινωνική ασφάλιση των τουριστών των κρατών μελών, εναρμόνιση της ασφάλισης αυτοκινήτων και της παροχής τουριστικής συνδρομής καθώς και προστασία των συμφερόντων των

τουριστών μέσα στην Κοινότητα.

Η διέλευση των ενδοκοινοτικών συνόρων

Πριν την έναρξη ισχύος της συνθήκης της Ρώμης που ίδρυσε την ΕΟΚ, τα σύνορα αποτελούσαν αληθινούς φραγμούς στη διέλευση των ταξιδιωτών από το ένα κράτος στο άλλο: εξονυχιστικούς τελωνειακούς και αστυνομικούς ελέγχους, άφθονο χαρτοβασίλειο και μακριές ουρές αναμονής στους τελωνειακούς σταθμούς. Όλα αυτά κάθε άλλο παρά ενθάρρυναν τα ταξίδια στο εξωτερικό.

Πρέπει να παρατηρηθεί ότι από το 1958 η κατάσταση βελτιώθηκε αισθητά. Εξαφανίστηκαν οι δασμοί μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας, όπως επίσης και το χαρτοβασίλειο, τουλάχιστον για τους ταξιδιώτες που δεν μεταφέρουν εμπορεύματα. Οι έλεγχοι όμως ακόμη ασκούνται από τις τελωνειακές υπηρεσίες και τη μεθοριακή αστυνομία. 25 χρόνια μετά την υπογραφή της συνθήκης της Ρώμης. Το ερώτημα παραμένει κατά πόσο η σημερινή κατάσταση είναι παραδεκτή ή συνιστά, από ορισμένες απόψεις, εμπόδιο για μια πιο δυναμική ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων.

Οι φορολογικοί φραγμοί

Από το 1969 υφίσταται, βάσει σειράς οδηγιών¹⁵, ένα σύστημα “ατελειών για τους ταξιδιώτες” που επιτρέπει στον τουρίστα, όπως σε κάθε ταξιδιώτη, να εισάγει, εκτός από τα προσωπικά του είδη που μεταφέρει στις αποσκευές του, εμπορεύματα που έχει αποκτήσει σε άλλο κράτος μέλος. Ο τουρίστας, όμως, δεν έχει την ελευθερία αυτή παρά μόνο μέσα στα όρια που καθορίζονται από το Συμβούλιο των Υπουργών, και η ύπαρξη των ορίων αυτών μπορεί να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο επίπεδο των απαιτούμενων διατυπώσεων κατά τη διέλευση των συνόρων.

Υπάρχει στενός σύνδεσμος μεταξύ του περιορισμού των ατελειών και της έντασης των ελέγχων κατά τη διέλευση των συνόρων. Είναι αλήθεια ότι μία διάταξη του κοινοτικού δικαίου διευκρινίζει ότι οι ταξιδιώτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να διαβεβαιώσουν σιωπηρά ή με απλή προφορική δήλωση ότι τηρούν τα όρια και τις προϋποθέσεις των ατελειών που έχουν εγκριθεί. Από αυτό προκύπτει η γενικευμένη πρακτική, σε όλα τα κράτη μέλη, ενός δειγματοληπτικού ελέγχου. Αλλά είναι επίσης αναμφίβολο ότι ο ρυθμός των δειγματοληπτικών ελέγχων θα μπορούσε να είναι ελαστικότερος και περισσότερο αραιός αν οι ατέλειες ήταν ευρύτερες, καθώς τότε ο κίνδυνος παραβάσεως θα ήταν φυσικά μειωμένος.

Για όλους αυτούς τους λόγους, και για να καταστεί περισσότερο αισθητή στον κοινοτικό πολίτη, μέσω των πλεονεκτημάτων της κοινής αγοράς, η ύπαρξη της Κοινότητας, είναι ουσιώδες να υιοθετήσει το Συμβούλιο τις προτάσεις της Επιτροπής που αποσκοπούν στην ύψωση των ορίων ατελειών αυτών. Ο στόχος αυτός αποτελεί τόσο περισσότερο πρωταρχικό στόχο όσο η πραγματική αξία των ατελειών μειώνεται καθημερινά από τον πληθωρισμό και την πτώση της αξίας των νομισμάτων και όσο, κατ’ αυτόν τον τρόπο, μια από τις σημαντικότερες ελευθερίες του κοινοτικού πολίτη περιορίζεται στην πράξη ολοένα και περισσότερο.

Όσον αφορά τα προσωπικά είδη του τουρίστα, η κατάσταση όπως έχει σήμερα δεν θέτει μεγάλα προβλήματα. Σχετικά με τα μέσα μεταφοράς (ιδιωτικά αυτοκίνητα, τροχόσπιτα, σκάφη αναψυχής), εκκρεμεί στο Συμβούλιο πρόταση οδηγίας που προβλέπει την κατάρτιση όλων των διατυπώσεων. Ήδη σήμερα, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν απαιτούν διατυπώσεις στον τομέα αυτό· όμως, η εισαγωγή τροχόσπιτων για μεγαλύτερο από ορισμένο χρονικό διάστημα συνεχίζει να δημιουργεί προβλήματα. Όσον αφορά τον προσδιορισμό του καταλόγου των αντικειμένων που αναγνωρίζεται ότι αποτελούν προσωπικά είδη του ταξιδιώτη, η πρακτική εξελίσσεται. Κατ’ αυτόν τον τρόπο έχει καταστεί σύνηθες να μεταφέρονται συσκευές τηλεοράσεως μέσα στο τροχόσπιτο ή συσκευές βίντεο μέσα στις αποσκευές. Στις περιπτώσεις αυτές οι δυσχέρειες επιλύονται κατά κανόνα με την προσαρμογή των διοικητικών πρακτικών, όταν υπεύθυνοι φορείς (παραδείγματος χάρη, λέσχες αυτοκινήτου) αναλαμβάνουν τις κατάλληλες ενέργειες ενώπιον των αρμόδιων διοικητικών αρχών.

Τέλος, η εφαρμογή ενός άλλου κοινοτικού μέτρου μπορεί επίσης να επιφέρει ευνοϊκές συνέπειες για τον τουρισμό: πρόκειται για την πρόταση οδηγίας που αφορά το κοινοτικό καθεστώς που

15. Οδηγία 69/169/ΕΟΚ περί εναρμόνισης των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων, των σχετικών με τις απαλλαγές από τους φόρους κύκλου εργασιών και τους ειδικούς φόρους κύκλου εργασιών και τους ειδικούς φόρους καταναλώσεως που εισπράττονται κατά την εισαγωγή στο πλαίσιο της διεθνούς κυκλοφορίας των ταξιδιωτών, ΕΕ αριθ. L 133 της 4.6.1969 και ΕΕ αριθ. L 206 της 14.7.1982.

εφαρμόζεται στα προϊόντα εφοδιασμού των πλοίων, αεροσκαφών και διεθνών σιδηροδρόμων.

Αστυνομικοί έλεγχοι

Ο έλεγχος της ταυτότητας των προσώπων που διέρχονται τα ενδοκοινοτικά σύνορα με ιδιωτικά οχήματα πραγματοποιείται, γενικά, δειγματοληπτικά. Οι διελεύσεις των συνόρων με αυτοκίνητα έχουν διευκολυνθεί σημαντικά από την κατάργηση του ελέγχου του διεθνούς δελτίου ασφάλισης των αυτοκινήτων (πράσινη κάρτα), σύμφωνα με την οδηγία του Συμβουλίου της 24ης Απριλίου 1972¹⁶. Η διαβίωση των αυτοκινητιστών στις χώρες που επισκέπτονται θα διευκολυνθεί επίσης με την εισαγωγή ενός κοινοτικού τύπου άδειας οδήγησης που αποφασίστηκε από την οδηγία του Συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 1980¹⁷.

Αντίθετα, οι ταξιδιώτες που ταξιδεύουν με άλλα μέσα μεταφοράς, υπόκεινται ακόμη σε αυστηρότερους αστυνομικούς ελέγχους. Πράγματι, εξακολουθούν να πραγματοποιούνται συστηματικοί έλεγχοι στην περίπτωση διέλευσης των συνόρων με σιδηρόδρομο, με λεωφορεία και πούλμαν, καθώς και στα αεροσκάφη (δελτία αποβίβασης) ή στα αεροδρόμια, παρά τις πολυάριθμες εκκλήσεις που έχουν απευθυνθεί στις κυβερνήσεις τόσο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και από την Επιτροπή.

Το επιχείρημα που επικαλούνται τα κράτη μέλη, για τη διατήρηση των αστυνομικών ελέγχων στο εσωτερικό της Κοινότητας, είναι πριν απ' όλα η προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας (αγώνας εναντίον της τρομοκρατίας και των εμπορών ναρκωτικών). Αλλά είναι δύσκολο να κατανοήσουν οι πολίτες της Κοινότητας τους λόγους των διαφορών του βαθμού ελέγχου που ασκείται ανάλογα με το χρησιμοποιούμενο μεταφορικό μέσο για τη μετάβαση από ένα κράτος μέλος σε άλλο. Μπορεί να αναρωτηθεί κανείς κατά πόσο δεν θα έπρεπε να αντιμετωπισθεί η ενδεχόμενη απλούστευση των αστυνομικών ελέγχων για κάθε είδος ενδοκοινοτικής διέλευσης των συνόρων και για κάθε μεταφορικό μέσο. Η Επιτροπή πρότεινε στο Συμβούλιο σχετικό ψήφισμα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη το Δεκέμβριο του 1974 οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων, που συνήλθαν στο Παρίσι, είχαν αντιμετωπίσει τη δυνατότητα δημιουργίας ένωσης διαβατηρίων που θα περιλάμβανε τρία βασικά στοιχεία: ενιαίο διαβατήριο, κατάργηση των προσωπικών ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα και ισότητα μεταχείρισης των υπηκόων των κρατών μελών από τις τρίτες χώρες. Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση ένωσης διαβατηρίων πραγματοποιήθηκε με το ψήφισμα του Συμβουλίου περί καθιέρωσης ενιαίου τύπου διαβατηρίου, που τα κράτη μέλη θα προσπαθήσουν να χορηγούν το αργότερο από 1ης Ιανουαρίου 1985. Στο πολιτικό και ψυχολογικό επίπεδο, η σημασία του ενιαίου τύπου διαβατηρίου είναι μεγάλη διότι θα πρόκειται για το πρώτο έγγραφο που θα προορίζεται για όλους τους πολίτες των κρατών μελών και θα περιλαμβάνει αναφορά στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Συμπερασματικά, αν και έχουν πραγματοποιηθεί ορισμένες πρόοδοι, οι τελωνειακοί και αστυνομικοί έλεγχοι συνιστούν ακόμη εμπόδια για τον ενδοκοινοτικό τουρισμό. Βραχυπρόθεσμα, η υιοθέτηση εκ μέρους του Συμβουλίου στις 29 Ιουνίου 1982 της πρότασης της Επιτροπής, η οποία ανεβάζει τα όρια της "ατέλειας των ταξιδιωτών" από 180 σε 210 ΕΛΜ, αποτελεί κάποια βελτίωση. Περαιτέρω, η Επιτροπή, προτίθεται να προτείνει στο προσεχές μέλλον ένα μηχανισμό περιοδικής αύξησης του ορίου ατέλειας.

Εξάλλου, καθώς υπάρχουν πάντα οι μεθοριακοί σταθμοί, θα ήταν ευκαίριο να προβλεφθούν στους ίδιους χώρους γραφεία τουριστικών πληροφοριών που θα παρείχαν πληροφορίες για τα ξενοδοχεία και το τουριστικό ενδιαφέρον των γύρω περιοχών και, κυρίως, θα πρόσθεταν ένα στοιχείο υποδοχής στα ενδοκοινοτικά σύνορα.

Περαιτέρω μακροπρόθεσμα, θα μπορούσε να υπάρξει μεγάλο όφελος αν καταφέρουμε να καθιερωνόταν μία "ένωση διαβατηρίων" μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας, στην περίπτωση δε αυτή ο έλεγχος των προσώπων θα διενεργείτο στα εξωτερικά σύνορα, όπως ήδη συμβαίνει και στις χώρες της Μπενελούξ στο πλαίσιο της συμβάσεώς τους του 1960.

16. Οδηγία 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24ης Απριλίου 1972 περί εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και με τον έλεγχο της υποχρεώσεως προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής, ΕΕ αριθ. L 103 της 2.5.1972.

17. Πρώτη οδηγία του Συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 1980 περί καθιέρωσης κοινοτικής άδειας οδήγησης, ΕΕ αριθ. L 375 της 31.12.1980.

Η κοινωνική ασφάλιση των τουριστών

Οι κανονισμοί του Συμβουλίου που αφορούν τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης των διακινούμενων εργαζομένων, είτε είναι μισθωτοί είτε μη μισθωτοί είτε συνταξιούχοι, καθώς και των μελών της οικογένειάς τους¹⁸ εφαρμόζονται στους τουρίστες που είναι υπήκοοι των κρατών μελών. Σύμφωνα με τους κανονισμούς αυτούς, οι τουρίστες (συμπεριλαμβανομένων των προσώπων που είναι σε διακοπές ή που επισκέπτονται συγγενείς τους) θεωρούνται ως διακινούμενοι εργαζόμενοι και έχουν το δικαίωμα να τους παρέχονται ιατρικές υπηρεσίες υπό τον όρο ότι έχουν το δικαίωμα για παρόμοιες υπηρεσίες δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους στο οποίο είναι ασφαλισμένοι. Το δικαίωμα κατοχυρώνεται με την έκδοση “πιστοποιητικού δικαιώματος” (έντυπο E 111) από το δικό τους οργανισμό ασφάλισης ασθενειών πριν από την αναχώρησή τους ώστε να μπορούν να το υποβάλουν, εάν υπάρξει ανάγκη, σε έναν οργανισμό ασφάλισης ασθενειών άλλου κράτους μέλους. Πρέπει λοιπόν οι ταξιδιώτες να εφοδιάζονται με το έντυπο αυτό πριν αναχωρήσουν από τη χώρα τους.

Οι κανονισμοί προβλέπουν ότι οι καλυπτόμενες κατηγορίες προσώπων μπορούν να τύχουν επειγουσών ιατρικών υπηρεσιών -παρακολούθηση από ένα παθολόγο ή ειδικό γιατρό, φάρμακα, οδοντιατρική, νοσοκομειακή περίθαλψη, κλπ.,- σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες και την πρακτική του κράτους μέλους που παρέχει τις υπηρεσίες καθώς και των παροχών σε μετρητά που μπορεί να δικαιούνται (ασθένεια, μητρότητα, κλπ.). Υπό τον όρο λοιπόν ότι είναι κάτοχοι του εντύπου E 111, οι τουρίστες δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζουν προβλήματα αν αρρωστήσουν ή αν είναι θύματα ατυχήματος σε άλλη χώρα της Κοινότητας. Τούτο αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο πλεονέκτημα του ενδοκοινοτικού τουρισμού σε σχέση με τον τουρισμό σε τρίτες χώρες.

Η πείρα πάντως έδειξε ότι μεγάλος αριθμός τουριστών αγνοούν ή δεν αντιλαμβάνονται σωστά τις διοικητικές διατάξεις που διέπουν την εφαρμογή των κοινοτικών κανονισμών, ενώ αποκτούν ευχερώς πληροφορίες σχετικά με τις ιδιωτικές ασφάλειες. Η Επιτροπή εξετάζει με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών την εφαρμογή νέων απλούστερων και ελαστικότερων διαδικασιών. Θα αναληφθεί επίσης εκστρατεία πληροφόρησης του κοινού εκ μέρους της Επιτροπής.

Η ασφάλιση των αυτοκινήτων και η παροχή τουριστικής συνδρομής

Η ανάπτυξη του τουρισμού κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ειδικευμένων επιχειρήσεων που καλύπτουν σειρά ολόκληρη ατυχημάτων τα οποία μπορούν να συμβούν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Οι λέσχες αυτοκινήτου διευρύνουν επίσης τον τομέα δραστηριότητάς τους προσφέροντας πέρα από τις υπηρεσίες οδικής βοήθειας και άλλες υπηρεσίες. Η τουριστική συνδρομή μπορεί να παρασχεθεί υπό τη μορφή υλικών υπηρεσιών (οδική βοήθεια, επαναπατρισμός σε περίπτωση ατυχήματος κλπ.), για τις οποίες αυτός που παρέχει τις υπηρεσίες χρησιμοποιεί αποκλειστικά το δικό του προσωπικό και υλικό. Μπορεί εξάλλου να έχει τη μορφή μιας πραγματικής ασφάλισης. Η πρόταση οδηγίας “τουριστική συνδρομή”, που η Επιτροπή διαβίβασε στο Συμβούλιο στις 13 Ιανουαρίου 1981, έχει σκοπό να υποβάλει τις διάφορες δραστηριότητες των επιχειρήσεων παροχής συνδρομής που έχουν χαρακτήρα ασφάλισης στους κανόνες ελέγχου που προβλέπονται από την οδηγία του Συμβουλίου της 24ης Ιουλίου 1973¹⁹ (συντονισμός της ασφάλισης ζημιών) για τις επιχειρήσεις ασφαλίσεων και κατά συνέπεια να εναρμονίσει τους όρους παροχής τουριστικής συνδρομής μέσα στην Κοινότητα.

Για να περιοριστούν ορισμένες αποκλίσεις που εξακολουθούν να υφίστανται μεταξύ των συστημάτων ασφάλισης ΑΕ (αστικής ευθύνης) των αυτοκινήτων, που είναι υποχρεωτική στα διάφορα κράτη μέλη, και με τη μέριμνα να εξασφαλιστεί στα θύματα αυτοκινητιστικών ατυχημάτων ισοδύναμη προστασία σε όλα τα κράτη μέλη, η επιτροπή έχει επίσης διαβιβάσει στο Συμβούλιο, στις 7 Αυγούστου 1980, πρόταση οδηγίας που αφορά την προσέγγιση των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων οχημάτων.

18. Πρώτη οδηγία του Συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 1980 περί καθιέρωσης κοινοτικής αδειας οδήγησης, ΕΕ αριθ. L 375 της 31.12.1980.

19. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1390/81 του Συμβουλίου της 12ης Μαΐου 1981 περί επεκτάσεως στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και στις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, ΕΕ αριθ. L 143 της 29.5.1981.

Τέλος, μία σύσταση της Επιτροπής της 8ης Ιανουαρίου 1981²⁰ σχετικά με την επιτάχυνση της εκκαθάρισης των ατυχημάτων, στο πλαίσιο της ασφάλισης της αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα, έχει ως αντικείμενο να διευκολυνθεί η κοινοποίηση, σε περίπτωση ατυχήματος, των αστυνομικών εκθέσεων και άλλων εγγράφων που είναι αναγκαία για την πληρωμή των αποζημιώσεων στους ασφαλιστές που έχουν καλύψει τον αυτοκινητιστή εναντίον των κινδύνων αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα.

Προστασία των συμφερόντων των τουριστών

Στο πλαίσιο της πολιτικής που αφορά την πληροφόρηση και την προστασία των καταναλωτών, η Επιτροπή ανέλαβε ορισμένο αριθμό μελετών που αφορούν τον τουρισμό και, ειδικότερα, τις υπηρεσίες που προσφέρονται από τα πρακτορεία ταξιδίων και τους tour operators στους καταναλωτές. Έχει πρώτα απ' όλα μελετήσει τη Διεθνή Σύμβαση για τη συμφωνία ταξιδιού (CCV), που καταρτίστηκε το 1970, αλλά η οποία σήμερα δεν εφαρμόζεται μέσα στην ΕΟΚ παρά μόνο στο Βέλγιο και την Ιταλία. Η σύμβαση αυτή είναι πράγματι αρκετά ατελής και το διεθνές ινστιτούτο για την ενοποίηση του ιδιωτικού δικαίου που την έχει επεξεργασθεί, έχοντας συνείδηση των σχετικών κενών, προέβλεπε το 1980 την αναθεώρησή της.

Εξάλλου, η Επιτροπή ανέθεσε σε εμπειρογνώμονες την επεξεργασία δύο μελετών: η μία για την "ευθύνη των tour operators και των πρακτόρων ταξιδίων" (A. Borst 1979), η άλλη για την "ευρωπαϊκή αγορά των ταξιδίων κατ' αποκοπή" (Sofres 1981). Η δεύτερη αυτή μελέτη έδειξε ότι υπάρχει ένα αξιοσημείωτο ποσοστό δυσαρεστημένων αγοραστών, που οφείλεται, σε ορισμένο μέτρο, στη μη τήρηση των όρων της σύμβασης που συνήφθη με τον πράκτορα ταξιδιών, καθώς και στις απατηλές περιγραφές που περιέχονται στα φυλλάδια των οργανωτών ταξιδιών, ιδίως: η αύξηση της τιμής μετά την κράτηση της θέσης· η μεταβολή των προσφερομένων υπηρεσιών (παραδείγματος χάρη, αλλαγή ξενοδοχείου ή ώρες αναχώρησης της πτήσης)· τα καταλύματα που είναι καμιά φορά ελάχιστα ικανοποιητικά· η καταβολή ποινών σε ορισμένες περιπτώσεις ακύρωσης της κράτησης· η έλλειψη οριοθέτησης των ευθυνών μεταξύ των προσώπων που παρέχουν τις υπηρεσίες. Σαν συνέχεια των μελετών αυτών, η Επιτροπή σκέπτεται να υποβάλει στο Συμβούλιο σχέδιο οδηγίας πλαισίου για την προστασία των καταναλωτών στον τομέα των κατ' αποκοπή ταξιδιών. Η οδηγία αυτή θα προβλέπει ορισμένες βασικές αρχές, οι οποίες θα εφαρμόζονται στα κράτη μέλη.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απασχολήθηκε κατ' επανάληψη με την ασφάλεια των ξενοδοχείων. Λαμβάνοντας υπόψη τα κενά που υπήρχαν στις εθνικές νομοθεσίες, ζητούσε την επεξεργασία κοινοτικής οδηγίας που θα κάλυπτε ορισμένα από τα κενά αυτά, ιδίως την ανάρτηση οδηγιών, την προμήθεια πυροσβεστήρων και την επισήμανση των εξόδων κινδύνου. Η Συμβουλευτική Επιτροπή των Καταναλωτών διατύπωσε από την πλευρά της, το Δεκέμβριο του 1981, γνώμη στην οποία υπογραμμίζει την ανάγκη μιας κοινοτικής δράσης στον τομέα αυτό. Έχει ζητήσει από την Επιτροπή να ενσκήψει στο πρόβλημα αυτό και να επεξεργαστεί κατά προτεραιότητα έναν κώδικα.

Υπό το πρίσμα αυτό, η Επιτροπή συνδυάζει να μελετήσει και να διατυπώσει προτάσεις σχετικά με τα μη διαρθρωτικά θέματα της ασφάλειας στα ξενοδοχεία, όπως π.χ.: την εκπαίδευση του προσωπικού στις τεχνικές πρόληψης της πυρκαγιάς, που χρησιμοποιούνται στα ξενοδοχεία, και την περιοδική διενέργεια ελέγχων από ειδικευμένο προσωπικό.

Για την προστασία των ταξιδιωτών μέσα στην Κοινότητα θα έπρεπε, τέλος, να γίνουν ενέργειες εναντίον των παραπλανητικών διαφημίσεων και να γενικευθεί η ανάρτηση στην πρόσοψη των ξενοδοχείων των τιμών και ορισμένων τυποποιημένων πληροφοριών με όσο γίνεται συχνότερη προσφυγή στη χρησιμοποίηση συμβόλων.

Το πλαίσιο εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν ενθάρρυνε απλώς τον τουρισμό με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό της, αλλά δημιούργησε και κοινή αγορά των τουριστικών υπηρεσιών, επιτρέποντας σε οικονομικούς παράγοντες να εγκαθίστανται ελεύθερα σε οποιοδήποτε κράτος μέλος

20. Σύσταση της Επιτροπής της 8ης Ιανουαρίου 1981 περί της επισπεύσεως του διακανονισμού των ασφαλιστικών περιπτώσεων στο πλαίσιο της ασφάλισης της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων οχημάτων, ΕΕ αριθ. L 57 της 4.3.1981.

και να παρέχουν ελεύθερα τις υπηρεσίες τους. Μπορεί ακόμα να βελτιώσει σημαντικά το πλαίσιο εργασίας των επαγγελματιών του τουρισμού, επιτυγχάνοντας την προσέγγιση των επιπέδων κατάρτισής τους και την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων τους και με την ενίσχυση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Μπορεί, τέλος, να αναζητήσει από κοινού με τα κράτη μέλη λύσεις στο πρόβλημα της χρονικής κατανομής των διακοπών, των φορολογικών προβλημάτων και των ενεργειακών προβλημάτων που απασχολούν τον κόσμο του τουρισμού.

Δικαίωμα εγκατάστασης και ελεύθερη παροχή τουριστικών υπηρεσιών

Οι δύο αυτές ελευθερίες που αναφέρονται στην άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων εκ μέρους των υπηκόων ενός κράτους μέλους στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Περιλαμβάνουν την πρόσβαση στις μη μισθωτές δραστηριότητες και την άσκησή τους, καθώς και τη σύσταση και διαχείριση επιχειρήσεων, και ιδίως εταιρειών, υπό τους όρους που οφείλουν να τηρήσουν βάσει της σχετικής νομοθεσίας και οι υπήκοοι της χώρας εγκατάστασης (άρθρα 52 και 59 της συνθήκης ΕΟΚ).

Η εξομίωση των άλλων πολιτών της Κοινότητας με τους υπηκόους του κράτους υποδοχής αποτελεί πλέον αναγνωρισμένη αρχή, ιδιαίτερα όσον αφορά τις δραστηριότητες του τομέα του τουρισμού και, κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται να θεσπιστούν ειδικές διατάξεις. Πράγματι, δύο αποφάσεις του Δικαστηρίου (οι αποφάσεις Reyners και Van Binsbergen, που εκδόθηκαν το 1974) αναγνώρισαν την άμεση ισχύ των διατάξεων της συνθήκης των σχετικών με το δικαίωμα εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, κάθε πολίτης κράτους μέλους διαθέτει ατομικό και προστατευόμενο από τη συνθήκη δικαίωμα να εγκατασταθεί και να ασκήσει ανεξάρτητες δραστηριότητες σε οποιοδήποτε κράτος μέλος με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους υπηκόους της χώρας υποδοχής. Δεδομένου ότι οι κοινοτικοί κανόνες υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης, κάθε πολίτης χώρας της Κοινότητας που αντιμετωπίζει συμπεριφορά που συνιστά διακριτική μεταχείριση μπορεί να διεκδικήσει τα δικαιώματά του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Εντούτοις, ορισμένα κράτη μέλη εξαρτούν την πρόσβαση σε ένα επάγγελμα υπό λιγότερο ή περισσότερο αυστηρές προϋποθέσεις, οι οποίες αφορούν εγγυήσεις εντιμότητας ή πρακτικές και θεωρητικές γνώσεις που μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων. Οι διαφορές των εθνικών αυτών ρυθμίσεων μπορούν να παρεμβάλλουν εμπόδια στην ελευθερία εγκαταστάσεως και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

Για να υπερπηδηθούν τα εμπόδια αυτά εκδόθηκαν πολλές κοινοτικές οδηγίες που καλύπτουν διάφορες επαγγελματικές δραστηριότητες. Δύο οδηγίες αφορούν ειδικότερα τις δραστηριότητες του τομέα του τουρισμού. Η πρώτη είναι η οδηγία του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 σχετικά με τις μη μισθωτές δραστηριότητες εστιατορίων και καταστημάτων κατανάλωσης ποτών, επιπλωμένων ξενοδοχείων και παρεμφερών καταστημάτων, καθώς και με τους χώρους κατασκήνωσης²¹. Η δεύτερη είναι η οδηγία του Συμβουλίου της 16ης Ιουνίου 1975 που εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, στις υπηρεσίες των συνοδών ξεναγών και των τουριστικών διερμηνέων²². Για τις δραστηριότητες αυτές το κράτος υποδοχής οφείλει να αρκείται στις αποδείξεις επαγγελματικής ικανότητας και εντιμότητας που απαιτούνται στη χώρα καταγωγής του ατόμου που σκοπεύει να ασκήσει τη δραστηριότητα αυτή. Αντίθετα, άλλες δραστηριότητες στον τομέα του τουρισμού όπως ιδίως οι δραστηριότητες του τουριστικού ξεναγού δεν καλύπτονται από τις οδηγίες αυτές. Για την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών ο διακινούμενος επαγγελματίας οφείλει να διαθέτει τα προσόντα που απαιτούνται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής.

Τέλος το Συμβούλιο ενέκρινε, στις 19 Ιουνίου 1982, την πρόταση οδηγίας που διαβιβάστηκε το

21. Οδηγία 68/368/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί των λεπτομερειών εφαρμογής των μεταβατικών μέτρων στον τομέα των μη μισθωτών δραστηριοτήτων που υπάγονται στις προσωπικές υπηρεσίες (ex κλάση ΔΤΤΒ): 1. εστιατόρια και καταστήματα κατανάλωσης ποτών (ομάδα 852 ΔΤΤΒ), 2. ξενοδοχεία επιπλωμένα και παρεμφερή καταστήματα, χώροι κατασκήνωσεως (ομάδα 853 ΔΤΤΒ).

22. Οδηγία 75/368/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 16ης Ιουνίου 1975 περί των μέτρων που προορίζονται να διευκολύνουν την πραγματική άσκηση του δικαιώματος εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών για διάφορες δραστηριότητες (ex κλάση 01 έως κλάση 85 ΔΤΤΒ) και ιδίως περί των μεταβατικών μέτρων για τις δραστηριότητες αυτές, ΕΕ αριθ. L 167 της 30.6.1975.

1965, σχετικά με μέτρα που αποσκοπούν στο να προωθήσουν την πραγματική άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών για τις μη μισθωτές δραστηριότητες, μεταξύ άλλων, προσώπων που ασκούν βοηθητικές δραστηριότητες των μεταφορών και των πρακτόρων ταξιδίων²³.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το επάγγελμα του πράκτορα ταξιδίων βασίζεται κυρίως στην εμπιστοσύνη, διότι, αφενός, οι προμηθευτές του κάνουν πίστωση δεχόμενοι τα κουπόνια μεταφοράς, στέγασης και γεύματος που εξέδωσε για τους πελάτες του και τα οποία θα πληρώσει ένα ή περισσότερους μήνες αργότερα και, αφετέρου, οι πελάτες του εξοφλούν προκαταβολικά την τιμή και πρέπει να έχουν εμπιστοσύνη στην αξία των υπηρεσιών που θα τους παρέχει. Για το λόγο αυτό στις περισσότερες χώρες της Κοινότητας υπάρχουν ρυθμίσεις που αποβλέπουν στην προστασία του κοινού, εξαρτώντας την πρόσβαση στο επάγγελμα του πράκτορα ταξιδίων από αυστηρές προϋποθέσεις. Οι διαφορές στα καθεστάτα, μεταξύ των χωρών της Κοινότητας, αποτελούν μειονέκτημα για το επάγγελμα του πράκτορα ταξιδίων και πηγή σφαλμάτων, παρανοήσεων και συγχύσεων για το κοινό. Είναι επομένως θετικό το γεγονός ότι το Συμβούλιο ενέκρινε την προαναφερόμενη οδηγία.

Επαγγελματική κατάρτιση και αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων

Είναι φανερό ότι η δυνατότητα μετακίνησης των ειδικευμένων εργαζομένων στην τουριστική βιομηχανία είτε πρόκειται για τον τομέα των ξενοδοχείων είτε για τον τομέα των εστιατορίων, για τη διοργάνωση και τη διαχείριση των ταξιδίων και του τουρισμού ή για κάθε άλλη δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό, εξαρτάται από την αναγνώριση των κεκτημένων προσόντων ή των περιόδων σπουδών που πραγματοποιήθηκαν στα άλλα κράτη μέλη.

Ενώ τα ειδικά μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης στις παραδοσιακές δραστηριότητες του τομέα των ξενοδοχείων και των εστιατορίων υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη, τα ειδικά μαθήματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης ανωτάτου επιπέδου, π.χ. σχετικά με την οργάνωση και τη διαχείριση του τουρισμού, είναι λιγότερο διαδεδομένα.

Οι εργασίες οι σχετικές με την αξιολόγηση των επιπέδων κατάρτισης για τις απασχολήσεις στον τομέα των ξενοδοχείων και των εστιατορίων διεξάγονται σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEPOF). Οι εργασίες που αφορούν άλλες δραστηριότητες κατέδειξαν ότι οι πρακτικές επαγγελματικές απαιτήσεις για τις εξεταζόμενες απασχολήσεις προσομοιάζουν κατά πολύ σε κάθε κράτος μέλος. Κατά συνέπεια, οι γνώσεις και οι ικανότητες που πρέπει να διαθέτει ο εργαζόμενος για να μπορεί να ασκήσει μία από τις δραστηριότητες αυτές, τις οποίες απέκτησε κατά τη διάρκεια της κατάρτισής του καθώς και χάρη στην επαγγελματική του πείρα, πρέπει, επίσης, να προσομοιάζουν σε μεγάλο βαθμό.

Έπεται λοιπόν ότι τα αποτελέσματα της κατάρτισης, όπως βεβαιώνονται από τα διάφορα πιστοποιητικά στο κάθε κράτος μέλος, πρέπει να επιτρέπουν στους εργαζόμενους όλων των κρατών μελών να ανταποκρίνονται στις ίδιες επαγγελματικές απαιτήσεις που συμφωνήθηκαν, γεγονός που είναι πολύ σημαντικό για την τουριστική βιομηχανία, το εργατικό δυναμικό της οποίας κινείται αρκετά στο διεθνές επίπεδο. Το πρόβλημα της αμοιβαίας αναγνώρισης των ειδικεύσεων σχετικά με τον τουρισμό εξετάζεται στο ευρύτερο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής, για την αναγνώριση αφενός διπλωμάτων που αποτελούν εκ του νόμου προϋπόθεση πρόσβασης σε συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα και αφετέρου διπλωμάτων που επιτρέπουν τη συνέχιση σπουδών (ακαδημαϊκή αναγνώριση) ή που προσδίνουν τυπική αξία στα επαγγελματικά προσόντα, χωρίς εντούτοις να αποτελούν τέτοιου είδους προϋπόθεση.

Το ψήφισμα του Συμβουλίου και των υπουργών παιδείας στα πλαίσια του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, προβλέπει την πραγματοποίηση κοινών προγραμμάτων μελέτης μεταξύ ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα διάφορα κράτη μέλη. Μέχρι τώρα, δύο μόνο προγράμματα στον τομέα του τουρισμού έτυχαν ενίσχυσης, δηλαδή ένα πρόγραμμα μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και ένα πρόγραμμα μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας.

23. Οδηγία του Συμβουλίου περί μέτρων για την προώθηση της πραγματικής άσκησης του δικαιώματος εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών για τις μη μισθωτές δραστηριότητες, ΕΕ αριθ. L 213 της 21.7.1982.

Οι αιτήσεις ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που επιθυμούν να πραγματοποιήσουν κοινά προγράμματα μελέτης στον τομέα του τουρισμού, καθώς και εκπαιδευτικών, ερευνητών και διοικητικών στελεχών της ανώτατης εκπαίδευσης που ασχολούνται με τον τουρισμό και επιθυμούν να πραγματοποιήσουν σύντομη επίσκεψη μελέτης σε άλλα κράτη μέλη, θα εξετάζονται πάντα ανάλογα με την αξία τους. Η Επιτροπή θα μελετήσει τη δυνατότητα να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα αυτό κατά τα προσεχή έτη.

Η συνδρομή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου

Τόσο ο τουρισμός όσο και τα άτομα που απασχολούνται σ' αυτόν μπορούν να τύχουν της συνδρομής του Κοινωνικού Ταμείου, υπό τον όρο χρηματοδότησης και από το κράτος μέλος, για να βελτιωθούν οι δυνατότητες απασχόλησης και η επαγγελματική και γεωγραφική δυνατότητα μετακίνησης. Η κυριότερη μορφή ενίσχυσης αφορά την επαγγελματική κατάρτιση και την επιμόρφωση των απασχολουμένων ατόμων ή αυτών που βρίσκουν απασχόληση σε οποιονδήποτε τομέα της τουριστικής βιομηχανίας. Επίσης, χρηματοδοτούνται ορισμένες μελέτες που αφορούν την ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων.

Μέχρι τώρα, το μεγαλύτερο μέρος της ενίσχυσης του Κοινωνικού Ταμείου στον τομέα του τουρισμού χορηγήθηκε για την επαγγελματική κατάρτιση στον τομέα των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, τόσο όσον αφορά τις παραδοσιακές απασχολήσεις όσο και τις διοικητικές απασχολήσεις. Επιπλέον, η ενίσχυση του Ταμείου ζητήθηκε όλο και περισσότερο για τη χρηματοδότηση από κοινού σχεδίων κατάρτισης που αφορούν τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στις ορεινές περιοχές (χειμερινά αθλήματα, ορειβασία, κλπ.). Ο αγροτικός τουρισμός μπορεί επίσης να τύχει της συνδρομής του Ταμείου για την κατάρτιση των γεωργών ή των ατόμων που εγκαταλείπουν τη γεωργία, σε διάφορες πλευρές του τουρισμού ως εναλλακτικής απασχόλησης ή ως μέσου αύξησης των εισοδημάτων των εργαζομένων στη γεωργία.

Οι κατευθύνσεις για τη διαχείριση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου κατά την περίοδο 1982 μέχρι 1984 δίνουν ειδική προτεραιότητα σε νέα προγράμματα πειραματικού χαρακτήρα που συνδυάζουν την απασχόληση και την κατάρτιση και που μπορούν κατ' εξαίρεση να καλύψουν περίοδο τριών ετών αντί για την κανονική περίοδο ενός έτους που προβλέπεται από τους κανονισμούς του ΕΚΤ. Τα προγράμματα εναλλασσόμενης καταρτίσεως είναι κατάλληλα για έναν τομέα σαν τον τουρισμό.

Επίσης, το Ταμείο μπορεί να χορηγήσει ενίσχυση υπέρ σχεδίων κατάρτισης για βιοτέχνες (συχνά εργαζόμενους στη γεωργία ή συζύγους αυτών που παράγουν αντικείμενα χειροτεχνίας, αναμνηστικά κλπ., για την τουριστική βιομηχανία). Αυτό μπορεί να αναστείλει την εγκατάλειψη της υπαίθρου από τον αγροτικό πληθυσμό. Η κατάρτιση των ατόμων που ενδιαφέρονται για την αναπαλαίωση και διατήρηση των ιστορικών μνημείων και κτιρίων, για καλλιτεχνικές εργασίες κλπ. μπορεί επίσης να ενισχυθεί από το Κοινωνικό Ταμείο.

Λόγω των προβλημάτων ανεργίας που αντιμετωπίζει σήμερα η Κοινότητα και του γεγονότος ότι ο τουρισμός είναι βιομηχανία που χρειάζεται πολύ εργατικό δυναμικό, το Κοινωνικό Ταμείο, βασική αποστολή του οποίου είναι η βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης, αντιμετωπίζει ευνοϊκά κάθε πρωτοβουλία που έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων απασχολήσεων στον τομέα.

Η επιμήκυνση της περιόδου των διακοπών

Η συγκέντρωση των διακοπών των σχολείων και των βιομηχανιών σε μικρή περίοδο του έτους γεννά προβλήματα συμφόρησης των μεταφορικών υποδομών και του τουρισμού κατά την περίοδο αυτή και υποχρησιμοποίησής τους κατά το υπόλοιπο έτος. Η συγκέντρωση αυτή είναι αντίθετη με τα συμφέροντα της περιφερειακής ανάπτυξης, της σταθερότητας απασχόλησης και της αποτελεσματικότητας της τουριστικής βιομηχανίας και επιβάλλει υψηλά επίπεδα τιμών κατά την περίοδο αιχμής καθώς και δυσάρεστη συμφόρηση για τους ίδιους τους τουρίστες.

Η κατάσταση αυτή οφείλεται άμεσα στη συνήθεια που έχουν σχεδόν όλα τα κράτη μέλη να συγκεντρώνουν τις σχολικές διακοπές και τις διακοπές της ανώτατης εκπαίδευσης κατά τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, καθώς και στην πρακτική του βιομηχανικού και εμπορικού τομέα να κλείνει τελείως τις επιχειρήσεις κατά την ίδια περίοδο για να πραγματοποιεί όσο το δυνατόν περισσότερες οικονομίες. Στο πλαίσιο της Επιτροπής Εκπαίδευσης που συστήθηκε με το ψήφισμα του Συμβουλίου

και των υπουργών παιδείας των κρατών μελών το 1976 πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή απόψεων για το θέμα αυτό τον Ιανουάριο του 1978. Αν και προσδιορίστηκαν τα γενικά προβλήματα και προτάθηκαν διάφορες λύσεις το πρόβλημα δεν έχει επανεξεταστεί από τότε.

Ανταποκρινόμενη σε πολλές γραπτές κοινοβουλευτικές ερωτήσεις, η Επιτροπή συμμετέσχε στη χρηματοδότηση δύο προκαταρκτικών μελετών: η μία αφορά το μέλλον της ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας κατά την περίοδο 1980-1990 και η άλλη την κλιμάκωση των διακοπών. Η Επιτροπή σκοπεύει τώρα να αναλύσει την κατανομή των σχολικών διακοπών στα κράτη μέλη και τις σχέσεις τους με τις περιόδους διακοπών και τις περιόδους πλήρους κλεισίματος των βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων· σκοπεύει επίσης να εξετάσει τις εναλλακτικές λύσεις για την επιμήκυνση των διακοπών.

Το πρόβλημα της επιμήκυνσης των διακοπών στο κοινοτικό επίπεδο θα εξεταστεί μόνο όταν η Επιτροπή θα έχει στη διάθεσή της τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτής. Το κοινοτικό επίπεδο προσφέρεται για την εξέταση του προβλήματος, διότι η επιμήκυνση των διακοπών, που επιθυμούν έντονα όλοι οι επαγγελματίες του τουρισμού και οι ίδιοι οι τουρίστες, πρέπει να πραγματοποιηθεί ταυτόχρονα από πολλές χώρες για να στεφθεί με επιτυχία και για να μην προκαλέσει προβλήματα ανταγωνισμού.

Φορολογικά προβλήματα σχετικά με τον τουρισμό

Η έκτη οδηγία του Συμβουλίου σε θέματα εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών της 17ης Μαΐου 1977²⁴ ενδιαφέρει τις δραστηριότητες του τομέα του τουρισμού. Αποκλείει ιδίως τη δυνατότητα απαλλαγής από ΦΠΑ των ενεργειών προσφοράς καταλύματος, όπως αυτές καθορίζονται στη νομοθεσία των κρατών μελών που πραγματοποιούνται με παρεμφερή εργασία συμπεριλαμβανομένης της ενοικίασης κέντρων διακοπών ή χώρων κατασκήνωσης. Έχοντας επίγνωση του ειδικού προβλήματος των πρακτορείων ταξιδίων, η έκτη οδηγία στο άρθρο 26 ορίζει ως βάση επιβολής του φόρου το περιθώριο κέρδους που πραγματοποιείται από το πρακτορείο ταξιδίων. Η επίπτωση επομένως της φορολόγησης της παροχής του πρακτορείου επί της τιμής του ταξιδιού είναι μικρή.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η φορολογική εναρμόνιση στην Κοινότητα περιορίστηκε προς το παρόν στις ενέργειες που είναι αναγκαίες για την καθιέρωση και τη λειτουργία της κοινής αγοράς, δηλαδή στη βάση επιβολής εμμέσων φόρων και όχι στο συντελεστή τους. Στη έκθεσή της στο Συμβούλιο στις 27 Μαρτίου 1980, για τις προοπτικές σύγκλισης των φορολογικών συστημάτων στην Κοινότητα, η Επιτροπή εξηγεί ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να εξαλειφθούν οι ανισότητες που αφορούν τη δομή του φορολογικού συστήματος, τη συνολική φορολογική πίεση και την κατανομή των φορολογικών εσόδων μεταξύ των διαφόρων φόρων.

Ο επόμενος πίνακας εμφανίζει τη μεγάλη ποικιλία των συντελεστών ΦΠΑ που επιβάλλονται στις παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται από τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια σε εννέα κράτη της Κοινότητας (η Ελλάδα δεν εφαρμόζει προς το παρόν φόρο προστιθέμενης αξίας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Οι συντελεστές ΦΠΑ που ίσχυαν την 1η Ιανουαρίου 1982 (εκτός της Ελλάδας)

	B	DK	D	F	IRL	I	L	NL	UK
Ξενοδοχείο-κατάλυμα	6%	22%	13%	7% ⁽¹⁾	15%	8% ⁽²⁾	5%	4%	15%
Εστιατόριο	117%	22%	13%	17,6%	15%	8%	5%	4%	15% ⁽³⁾
⁽¹⁾ 17,6% για τα ξενοδοχεία πολυτελείας. ⁽²⁾ 15% για τα ξενοδοχεία πολυτελείας. ⁽³⁾ 0% για την κατανάλωση που δεν πραγματοποιείται επί τόπου.									

24. Έκτη οδηγία 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 1977 περί εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών - Κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση, ΕΕ αριθ. L 145 της 13.6.1977.

Αν και αντιλαμβάνεται τα προβλήματα που προκαλεί η ποικιλία αυτή των συντελεστών στον τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων της Κοινότητας, η Επιτροπή, για τους προαναφερόμενους λόγους, δεν σκοπεύει να προτείνει μέτρα κατά τομείς που θα είχαν επίπτωση επί των εθνικών φορολογικών εσόδων, εκτός αν τα μέτρα αυτά είναι απαραίτητα για να επιδιωχθεί η κοινή πολιτική που υιοθετήθηκε στο Συμβούλιο ή για να αντιμετωπιστούν ιδιαίτερα σοβαρές καταστάσεις.

Θα ήταν πάντως σκόπιμο να ελέγξει η Επιτροπή αν και σε ποιο βαθμό οι διαφορές μεταξύ των φορολογικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται από τα διάφορα κράτη μέλη, όσον αφορά την εφαρμογή του ΦΠΑ στις υπηρεσίες των ξενοδοχείων και των εστιατορίων και όσον αφορά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης για τα καύσιμα, μπορούν να προκαλέσουν εκτροπή των τουριστικών ρευμάτων.

Ενεργειακά προβλήματα σχετικά με τον τουρισμό

Η ενέργεια ενδιαφέρει τον τουρισμό σε δύο πεδία: στο πεδίο της τιμής των καυσίμων που είναι πολύ σημαντική για το κόστος των μεταφορικών μέσων και στο πεδίο της θέρμανσης ή/και του κλιματισμού των ξενοδοχείων και άλλων τουριστικών εγκαταστάσεων που επηρεάζει πολύ το κόστος λειτουργίας τους.

Η κρίση του πετρελαίου το 1973 κατέδειξε τους κινδύνους που συνεπάγονται η ενεργειακή έλλειψη και η μεγάλη αύξηση των τιμών ενέργειας για την οικονομία γενικά και για τους τομείς των μεταφορών και του τουρισμού ιδιαίτερα. Η κρίση αυτή εμφανίστηκε, ευτυχώς, στην αρχή της νεκρής περιόδου (τέλη Οκτωβρίου) και κατά τη διάρκεια περιόδου μεγάλης εξάπλωσης του τουρισμού. Το δεύτερο όμως πετρελαϊκό σοκ το 1979 και οι διαδοχικές αυξήσεις των τιμών ενέργειας αύξησαν ακόμα περισσότερο το κόστος των μεταφορών και του τουρισμού, οδηγώντας το κόστος αυτό σε επίπεδα που δεν θα ήταν δυνατό να ξεπεραστούν χωρίς σοβαρές συνέπειες.

Για το λόγο αυτό τα μέτρα που προορίζονται να αμβλύνουν τα αποτελέσματα μιας περιορισμένης έλλειψης πετρελαίου είναι πολύ σημαντικά για τον τουρισμό. Τα μέτρα αυτά μπορούν να αφορούν ευρύ φάσμα δυνατοτήτων που η Επιτροπή αποφάσισε να προτείνει, αφότου διαπίστωσε, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ότι η οικονομία μπορεί να επηρεαστεί σοβαρά από ενδεχόμενη ένταση της αγοράς, ακόμη και αν η ένταση αυτή οφείλεται σε πολύ μικρή και περιορισμένη χρονικά έλλειψη ή, σε ακραίες περιπτώσεις, από την ανησυχία και την έλλειψη ενημέρωσης. Πρέπει στο μέλλον να αποτραπεί η κατακόρυφη άνοδος των τιμών και οι προφανώς αρνητικές επιπτώσεις της επί του τουρισμού, με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων αμέσως μόλις εκδηλωθούν τα πρώτα σημεία έντασης της αγοράς. Η επιθυμία αυτή να προλαμβάνονται οι δυσκολίες αντιπροσωπεύει τον ακρογωνιαίο λίθο της ενεργειακής πολιτικής στην οποία αποβλέπει η Επιτροπή.

Οι δυο άλλες ανακοινώσεις που διαβίβασε το 1981 η Επιτροπή στο Συμβούλιο για τις τιμές ενέργειας και για τη φορολογία των πετρελαϊκών προϊόντων αποβλέπουν στο να βελτιωθεί η διαφάνεια και να εισαχθεί στα φορολογικά μέτρα, που αφορούν τα προϊόντα αυτά, ένα στοιχείο ορθολογικότητας που να λαμβάνει υπόψη τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής.

Τα μέτρα που προτείνονται στα δύο αυτά έγγραφα ενδιαφέρουν και τις δραστηριότητες του τουρισμού, διότι πρέπει κανονικά να ευνοήσουν κάποια σταθερότητα και να μειώσουν την αβεβαιότητα που επικρατεί ως προς την εξέλιξη των διαρθρώσεων των τιμών και της φορολογίας των σχετικών προϊόντων.

Πρέπει να σημειωθεί, εξάλλου, ότι με βάση δύο κανονισμούς που εξέδωσε το Συμβούλιο το 1978, η Επιτροπή χορηγεί χρηματοδοτική ενίσχυση σε σχέδια εκμετάλλευσης εναλλακτικών ενεργειακών πηγών²⁵ και σε σχέδια επίδειξης που επιτρέπουν εξοικονόμηση ενέργειας²⁶ η ενίσχυση κυμαίνεται μεταξύ του 25% και του 49% του κόστους τους. Έχει ήδη παρασχεθεί ενίσχυση σε πολλά σχέδια που αφορούν άμεσα τον τουρισμό, όπως η θέρμανση για ξενοδοχεία, ψυχαγωγικά κέντρα, ομαδικούς εξοπλισμούς και πισίνες.

Οι προσκλήσεις για υποβολή προσφορών που αφορούν τη χρηματοδοτική ενίσχυση δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*. Κάθε φυσικό ή νομικό

25. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1302/78 του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 1978 περί χορηγήσεως χρηματοδοτικής ενίσχυσεως σε προγράμματα εκμεταλλεύσεως εναλλακτικών ενεργειακών πηγών, ΕΕ αριθ. L 158 της 16.6.1978.

26. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1303/78 του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 1978 περί χορηγήσεως χρηματοδοτικής ενίσχυσεως σε προγράμματα επιδείξεως για εξοικονόμηση ενέργειας, ΕΕ αριθ. L 158 της 16.6.1978.

πρόσωπο, κάθε φορές ή κάθε ομάδα με εγκατάσταση στην επικράτεια των κρατών μελών δικαιούται να υποβάλει αίτηση για χρηματοδότηση σχεδίου επίδειξης για εξοικονόμηση ενέργειας ή για χρησιμοποίηση νέων πηγών ενέργειας. Εξάλλου, κάθε ενδιαφερόμενο άτομο ή εταιρεία στην Κοινότητα μπορεί, υπό εμπορικούς όρους που δεν συνιστούν διάκριση, να λάβει και να χρησιμοποιήσει τα αποτελέσματα σχεδίων που χρηματοδοτούνται από την Κοινότητα και έχουν αποδειχθεί χρήσιμα στο πεδίο της ορθολογικής χρησιμοποίησης των συμβατικών πηγών ενέργειας ή στο πεδίο της χρησιμοποίησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

Μεταφορές και τουρισμός

Τουρισμός σημαίνει μεταφορές. Πράγματι, εφόσον η τουριστική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα μετακίνησης, οι δραστηριότητες στον τομέα των μεταφορών έχουν μεγάλη σπουδαιότητα για τον τουρισμό. Από την άποψη αυτή, η Κοινότητα έχει ήδη πραγματοποιήσει πολλά για τον τουρισμό. Η οικονομική ολοκλήρωση είχε μια σημαντική επίδραση επί των επικοινωνιών στο εσωτερικό της Κοινότητας. Οι οδικές, σιδηροδρομικές και αεροπορικές συνδέσεις προσαρμόζονται ολοένα και περισσότερο στις ανάγκες της ευρωπαϊκής ηπείρου και αυτοκινητόδρομοι δεν σταματούν πλέον μερικά χιλιόμετρα πριν από τα σύνορα, ώστε να δημιουργούνται σημεία κυκλοφοριακής συμφόρησης όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Οπωσδήποτε, υπάρχουν ακόμη πολλά που πρέπει να γίνουν όπως υποδεικνύεται και στην ανακοίνωση της Επιτροπής του 1979 σχετικά με το ρόλο της Κοινότητας στην ανάπτυξη των έργων υποδομής των μεταφορών. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η σημασία των επιτευγμάτων που αφορούν τους διάφορους τρόπους μεταφοράς.

Οδικές επιβατικές μεταφορές

Η ελευθέρωση της πρόσβασης στην αγορά των οδικών μεταφορών είναι ένας από τους στόχους της κοινοτικής πολιτικής επί των μεταφορών. Ήδη από τον Ιούλιο του 1966, ο κανονισμός αριθ. 117/66/ΕΟΚ περί θεσπίσεως κοινών κανόνων για τις διεθνείς οδικές επιβατικές μεταφορές με πούλμαν και με λεωφορεία εξαιρούσε από κάθε άδεια μεταφοράς, εκ μέρους κρατών μελών άλλων από αυτά που είναι εγγεγραμμένο το όχημα, τις έκτακτες γραμμές μεταφοράς επιβατών με πούλμαν και λεωφορεία. Δεδομένου ότι οι έκτακτες γραμμές είναι γραμμές με χαρακτήρα έντονα τουριστικό, ο κανονισμός αριθ. 117/66/ΕΟΚ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του ενδοκοινοτικού τουρισμού²⁷.

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 517/72 της 28ης Φεβρουαρίου 1972 θέσπιζε κοινούς κανόνες για τις τακτικές και ειδικές τακτικές γραμμές με λεωφορεία και πούλμαν μεταξύ των κρατών μελών²⁸. Ο κανονισμός κατέστησε ομοιόμορφες της διαδικασίες σύνταξης και έκδοσης των αδειών εκμεταλλεύσεως των γραμμών αυτών και πρόβλεψε ενιαία μέσα ελέγχου, τα οποία επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές να παρακολουθούν την εξέλιξη της αγοράς και να λαμβάνουν τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την εκτίμηση των αιτήσεων εκμετάλλευσης των γραμμών αυτών. Το Συμβούλιο, με τον κανονισμό της 20ής Δεκεμβρίου 1977 περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 517/72, απλούστευσε εξάλλου και τις διοικητικές διατυπώσεις που πλήττουν τις τακτικές γραμμές που συνδέουν τις λιμενικές ζώνες που εξυπηρετούνται από θαλάσσια τακτική γραμμή²⁹.

Επιπλέον, το Συμβούλιο στις 28 Φεβρουαρίου 1972 με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 516/72 θέσπισε κοινούς κανόνες για τις γραμμές τύπου σαΐτας με πούλμαν και λεωφορεία μεταξύ των κρατών μελών. Ο εν λόγω κανονισμός είναι και αυτός πολύ σημαντικός για τον τουρισμό, διότι οι γραμμές τύπου σαΐτας είναι αυτές που οργανώνονται για τη μεταφορά σε πολλαπλά ταξίδια μετάβασης και επιστροφής, από ένα σταθερό τόπο αφετηρίας προς ένα σταθερό τόπο προορισμού, επιβατών οι οποίοι προηγουμένως συγκροτούνται σε ομάδες³⁰.

27. Κανονισμός αριθ. 117/66/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιουλίου 1966 περί θεσπίσεως κοινών κανόνων για τις διεθνείς οδικές επιβατικές μεταφορές με πούλμαν και λεωφορεία, ΕΕ αριθ. 147 της 9.8.1966.

28. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 517/72 του Συμβουλίου της 28ης Φεβρουαρίου 1982 περί θεσπίσεως κοινών κανόνων για τις τακτικές και ειδικές τακτικές γραμμές με πούλμαν και λεωφορεία μεταξύ κρατών μελών, ΕΕ αριθ. L 67 της 20.3.1978.

29. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 3022/77 του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 1977 περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 517/72 της 28ης Φεβρουαρίου 1972, ΕΕ αριθ. L 358 της 31.12.1977.

30. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 516/72 του Συμβουλίου της 28ης Φεβρουαρίου 1972 περί καθιερώσεως κοινών κανόνων για τις γραμμές τύπου σαΐτας με πούλμαν και λεωφορεία μεταξύ κρατών μελών, ΕΕ αριθ. L 67 της 20.3.1972.

Όσο αφορά το εξωτερικό και ιδίως τις έκτακτες διεθνείς οδικές γραμμές μεταφοράς επιβατών, που διενεργούνται με πούλμαν ή με λεωφορεία, η συμφωνία που υπεγράφη το Μάιο του 1982 μεταξύ της Κοινότητας, της Αυστρίας, της Ελβετίας, της Ισπανίας, της Νορβηγίας, της Πορτογαλίας, της Σουηδίας, της Τουρκίας και της Φινλανδίας (ASOR) θα έχει επίσης ένα θετικό αποτέλεσμα για τον τουρισμό μεταξύ των χωρών αυτών. Η εν λόγω συμφωνία αποσκοπεί στην εξάλειψη των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των διοικητικών καθεστώτων, στη διευκόλυνση και στην ορθολογική οργάνωση των γραμμών αυτών και στην απλούστευση των ελέγχων. Με την ελευθέρωση των διοικητικών καθεστώτων, η συμφωνία αυτή παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του τουρισμού. Αποτελεί το πρώτο μέτρο στο πεδίο αυτό που ξεπερνάει τα γεωγραφικά σύνορα της Κοινότητας και ορίζει δεσμευτικούς κανόνες και για τρίτες χώρες.

Σιδηροδρομικές επιβατικές μεταφορές

Τα ευρωπαϊκά δίκτυα καταβάλλουν διαρκείς και έντονες προσπάθειες για τη βελτίωση της προσφοράς τους σε θέματα διεθνούς μεταφοράς επιβατών με την αύξηση της εμπορικής ταχύτητας, τη βελτίωση της άνεσης και της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρονται προς την πελατεία και με την πύκνωση της συχνότητας των αμαξοστοιχιών και τη δημιουργία άμεσων σχέσεων. Στον τομέα της προφοράς “επιβάτες” πρέπει να αναφερθούν: οι αμαξοστοιχίες που συνδυάζουν και τη μεταφορά επιβατικών οχημάτων (TAA), καθώς και οι εποχιακές αμαξοστοιχίες.

Σε σύγκριση με την προπολεμική περίοδο, η τουριστική αγορά χαρακτηρίζεται από τη διεύρυνσή της προς τις σχετικά λιγότερο προνομιούχες κατηγορίες εργαζομένων, γεγονός στο οποίο οφείλεται κυρίως και η θεαματική εξέλιξη των ταξιδιών.

Η τουριστική πελατεία βρίσκει τώρα σ’ ολόκληρο το φάσμα των τιμολογίων των σιδηροδρόμων προσφορά η οποία είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της ανεξάρτητα εάν πρόκειται για ταξίδια ατομικά, οικογενειακά ή ομαδικά. Αξίζει ιδίως να αναφερθούν: ο τύπος EURAIL για την υπερατλαντική πελατεία· οι εκπτώσεις της τάξεως του 40% για το ατομικό εισιτήριο καθ’ ομάδες (σύστημα BIGE) και η συνδρομή με κατ’ αποκοπή ποσό τόσο για τους ηλικιωμένους όσο και για τη νεολαία (τύπος INTER-RAIL).

Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1981 προβλέπει, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη των ταχείων διεθνών επιβατικών γραμμών, πράγμα που θα μπορούσε να αποβεί σε όφελος του τουρισμού³¹. Η Επιτροπή μελετά επιπλέον το ενδεχόμενο να ενισχύσει τις συμπληρωματικές ενέργειες που αναλαμβάνουν οι σιδηρόδρομοι με στόχο να καταστήσουν ελκυστικότερες τις επιβατικές γραμμές τους (στενότερη συνεργασία με τα πρακτορεία ταξιδιών, διαμόρφωση των εγκαταστάσεων των χώρων υποδοχής μέσα και γύρω από τους σταθμούς).

Αεροπορικές μεταφορές και τουρισμός

Η Επιτροπή, στο υπόμνημά της της 4ης Ιουλίου 1979 για τη συμβολή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην ανάπτυξη των υπηρεσιών αεροπορικών μεταφορών, διατύπωνε την παρατήρηση ότι το γενικό επίπεδο των τιμολογίων των τακτικών αεροπορικών γραμμών ήταν ιδιαίτερα υψηλό και ότι οι ιδιώτες επιβάτες δεν διέθεταν αρκετές εναλλακτικές λύσεις. Μολονότι η μεταφορά με αεροσκάφη “charter” έχει κατακτήσει σημαντικό μέρος στις ενδοκοινοτικές συνδέσεις και το γεγονός αυτό είχε αρχίσει να δημιουργεί έναν ανταγωνισμό τιμών μεταξύ των εταιρειών charter, δεν δημιουργήθηκαν τελικά συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των εταιριών που πραγματοποιούν τακτικές πτήσεις στην Ευρώπη. Οι εταιρείες αυτές βάσιζαν πάντοτε την τιμολογιακή πολιτική τους κυρίως στα επαγγελματικά ταξίδια, για τα οποία οι τιμές δεν αποτελούν κατ’ ανάγκη καθοριστικό παράγοντα, ενώ τυχόν μείωση των τιμών θα ήταν ενδεχομένως δυνατό να προσελκύσει και άλλους επιβάτες με αποτέλεσμα την πλήρωση των θέσεων των αεροσκαφών.

Η Επιτροπή με γνώμονα τη βελτίωση των υπηρεσιών των αεροπορικών μεταφορών στην Κοινότητα και την πληρέστερη εξυπηρέτηση των συμφερόντων των χρησιμοποιούντων, συνιστούσε τη δημιουργία αποτελεσματικού διευρωπαϊκού δικτύου το οποίο, παρακάμπτοντας τους εθνικούς

31. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 724/75 του Συμβουλίου της 18ης Μαρτίου 1975 περί δημιουργίας Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Αναπτύξεως, ΕΕ αριθ. L 73 της 21.3.1975, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 214/79 του Συμβουλίου της 6ης Δεκεμβρίου 1979, ΕΕ αριθ. L 35 της 9.2.1979.

φραγμούς, θα προσέφερε στις διάφορες κατηγορίες των χρησιμοποιούντων όσον το δυνατόν χαμηλότερες τιμές. Προς το σκοπό αυτό το υπόμνημα περιλάμβανε προτάσεις αλλαγών της τιμολογιακής δομής των τακτικών γραμμών που θα έδιναν την ευκαιρία να αρχίσουν να ισχύουν περισσότερο ενδιαφέρουσες τιμές για την αγορά των ταξιδίων αναψυχής και των διαπεριφερειακών μεταφορών.

Στο Συμβούλιο ευρίσκονται υπό μελέτη δύο προτάσεις οι οποίες αφορούν άμεσα τους τουρίστες: η πρόταση οδηγίας περί των τιμών των τακτικών πτήσεων μεταξύ κρατών μελών της 26ης Οκτωβρίου 1981 και η πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου που αφορά την άδεια για την εκτέλεση τακτικών αεροπορικών διαπεριφερειακών γραμμών για τη μεταφορά επιβατών, την αποστολή ταχυδρομικών δεμάτων καθώς και το ναύλο μεταξύ κρατών μελών της 27ης Νοεμβρίου 1980. Η πρώτη πρόταση έχει μεταξύ άλλων σαν στόχους την αύξηση της διαφάνειας στον τομέα της τιμολόγησης, το να καταστεί περισσότερο εύκαμπτη η διαδικασία τιμολόγησης καθώς και την αύξηση του περιθωρίου πρωτοβουλίας που διαθέτουν οι αεροπορικές εταιρείες στον τομέα αυτόν. Ενδιαφέρει τους τουρίστες οι οποίοι αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην εύκαμπτη και εξατομικευμένη παροχή υπηρεσιών. Η δεύτερη πρόταση αποσκοπεί στη βελτίωση της αεροπορικής εξυπηρέτησης των περιοχών και στην τόνωση του ανταγωνισμού, γεγονός το οποίο θα έχει σημαντική επίδραση επί των τουριστικών μεταφορών.

Έργα υποδομής των μεταφορών

Δεν είναι ανάγκη να επιμείνουμε επί μακρόν για τη σημασία που έχουν για τον τουρισμό τα έργα υποδομής των μεταφορών. Η μεγάλη μάζα των τουριστών χρησιμοποιεί τους δρόμους και τους αυτοκινητόδρομους για να μεταβεί στους τόπους διακοπών στο βουνό και στη θάλασσα. Με τους δρόμους και τους αυτοκινητόδρομους μπορεί να επιτευχθεί η αποσυμφόρηση ορισμένων τόπων κατ'εξοχή τουριστικών ή τόπων διακοπών και να δοθεί παράλληλα η ευκαιρία να αναπτυχθούν τουριστικά άλλοι τόποι και περιοχές της Κοινότητας.

Πολλά χρηματοδοτικά μέσα της Κοινότητας παρεμβαίνουν ήδη στη χρηματοδότηση των έργων υποδομής των μεταφορών: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το νέο κοινοτικό μέσο (NKM), οι επιδοτήσεις επιτοκίων που προσφέρονται σε ορισμένα κράτη τα οποία συμμετέχουν στο ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα και ιδίως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η οποία μόνη της συμμετέσχε στη χρηματοδότηση για την κατασκευή περισσότερων από 1600 χιλιόμετρα αυτοκινητόδρομων στην Κοινότητα. Ωστόσο, τα επιμέρους κριτήρια στα οποία βασίζεται η χρησιμοποίηση των εν λόγω μέσων εμποδίζουν ενίοτε την παρέμβασή τους υπέρ των έργων υποδομής των μεταφορών, ιδίως στις αναπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας, που είναι αυτές από τις οποίες διοχετεύεται η μεγάλη ροή του ενδοκοινοτικού τουρισμού.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της του Νοεμβρίου του 1979, που αναφέρεται παραπάνω σχετικά με την ανάπτυξη των έργων υποδομής των μεταφορών, προτείνει να δημιουργηθεί ειδικό μέσο για τα έργα υποδομής των μεταφορών, δηλαδή στήριξη που να αντιστοιχεί ακριβώς στις ανάγκες κάθε σχεδίου που παρουσιάζει κοινοτικό ενδιαφέρον. Το ειδικό χρηματοδοτικό μέσο είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής που συνιστά η Επιτροπή στον τομέα των έργων υποδομής των μεταφορών.

Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι της εν λόγω πολιτικής είναι: ο εντοπισμός των σημείων κυκλοφοριακής συμφόρησης, που είναι δυνατόν να παρακωλύουν την επικοινωνία μεταξύ των κρατών μελών· ο εντοπισμός των προγραμμάτων επενδύσεων που παρουσιάζουν κοινοτικό ενδιαφέρον· οι διεθνείς σχέσεις μεταφορών μεταξύ σημαντικών κέντρων· οι σχέσεις μεταφορών μεταξύ περιφερειακών περιοχών, οι σχέσεις μεταφορών που επηρεάζονται από την προσχώρηση νέων κρατών μελών και οι σχέσεις μεταφορών που επηρεάζονται από φυσικά εμπόδια. Η Επιτροπή μελετά δύο προγράμματα που έχουν προτεραιότητα: τη σταθερή σύνδεση μεταξύ της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου και τον αυτοκινητόδρομο που θα συνδέει τη Γερμανία με την Ελλάδα μέσω της Αυστρίας και της Γιουγκοσλαβίας. Είναι προφανές το άμεσο ενδιαφέρον που παρουσιάζουν για τον ενδοκοινοτικό τουρισμό οι εν λόγω στόχοι της πολιτικής στον τομέα των έργων υποδομής.

Περιφερειακή ανάπτυξη και τουρισμός

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, πεπεισμένη για την αναγκαιότητα να μειωθούν οι διαφορές που

υφίστανται μεταξύ των διαφόρων περιοχών της και να παρασταθεί με όλα τα μέσα που διαθέτει στους γεωργούς της, διαβλέπει, με την ενίσχυση του τουρισμού, τη δυνατότητα να συμβάλει στην ανάπτυξη των περιοχών που παρουσιάζουν αδυναμίες και που έχουν τουριστικό ενδιαφέρον. Διαβλέπει επίσης ότι το εισόδημα των γεωργών που θα επιθυμούσαν να επωφεληθούν από τον τουρισμό παράλληλα με τις βασικές τους ασχολίες θα μπορούσε με τον τρόπο αυτό να ενισχυθεί. Προς το σκοπό αυτό η Κοινότητα συμμετέχει οικονομικά σε δύο τύπους δράσεων:

– δράσεις που αποσκοπούν στην ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στις μειονεκτούσες ζώνες και περιοχές της Κοινότητας, οι οποίες χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Αναπτύξεως, και

– δράσεις ενισχύσεως του αγροτικού τουρισμού που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Προσανατολισμού. Οι εν λόγω δράσεις, αντίθετα από τις προηγούμενες, καλύπτουν το σύνολο της Κοινότητας αλλά αφορούν αποκλειστικά και μόνο τον αγροτικό τουρισμό.

Παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης

Η Κοινότητα, στο πλαίσιο της περιφερειακής της πολιτικής, αναγνωρίζει ότι ο τουρισμός είναι ένας από τους οικονομικούς τομείς που είναι σε θέση να συμβάλει στην ανάπτυξη των περιοχών που παρουσιάζουν αδυναμίες. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) παρεμβαίνει κατά συνέπεια στον τομέα αυτόν με το τμήμα του “υπό ποσόστωση” το οποίο δρα βάσει συστήματος εθνικών ποσοστώσεων και το οποίο επιτρέπει στην Κοινότητα να αυξάνει τα οικονομικά μέσα των δραστηριοτήτων περιφερειακής ανάπτυξης των κρατών μελών. Οι αιτήσεις συνδρομής του ταμείου υποβάλλονται από τις εθνικές αρχές οι οποίες έχουν προβεί, προηγουμένως, σε προεπιλογή των επιλέξιμων προγραμμάτων. Το Ταμείο παρεμβαίνει επίσης με το τμήμα του “εκτός ποσοστώσεων”, το οποίο χρηματοδοτεί από κοινού με τις εθνικές αρχές ειδικά κοινοτικά μέτρα περιφερειακής ανάπτυξης τα οποία στις βασικές τους γραμμές καθορίζονται από την Κοινότητα σε συμφωνία με τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη.

Το ΕΤΠΑ, για τη χρονική περίοδο 1975-1981, χρηματοδότησε από κοινού με τα κράτη μέλη από το τμήμα του υπό ποσόστωση, στις περιοχές που ήταν σε θέση να τύχουν εθνικών περιφερειακών ενισχύσεων, 359 προγράμματα τουριστικού χαρακτήρα, τα οποία αντιπροσωπεύουν συνολική επένδυση 481 εκ. ECU. Η συνδρομή του ΕΤΠΑ ανήλθε σε 69 εκ. ECU κατανεμημένα ανά χώρα ως ακολούθως:

– για τα προγράμματα που αφορούν τη δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμό των χώρων διαμονής, ανεξάρτητα εάν πρόκειται για ξενοδοχεία, ή πάσης φύσεως πανδοχεία και χωριά διακοπών, χώρους κατασκήνωσης και στάθμευσης για τροχόσπιτα, η συνδρομή του Ταμείου αφορούσε 10 εκ. ECU. Το ΕΤΠΑ, για τα εν λόγω προγράμματα, δύναται να παρέμβει μέχρι ποσοστού 20% του κόστους της επένδυσης, χωρίς πάντως να υπερβαίνει το 50% των ενισχύσεων που χορηγούνται σε κάθε επενδυτή από τις αρχές των κρατών μελών·

– για προγράμματα έργων υποδομής, τα οποία συνδέονται άμεσα με τη διαμόρφωση τουριστικών χώρων η συνδρομή του ΕΤΠΑ ανήλθε σε 59 εκατομμύρια ECU*. Το Ταμείο είναι δυνατό να παρέμβει για τα εν λόγω προγράμματα μέχρι ύψους 30% της δαπάνης στην οποία υποβάλλονται οι δημόσιες αρχές. Το ποσοστό δύναται να φθάσει το 40% (50% στις προτάσεις περί αναθεώρησης του ΕΤΠΑ) υπέρ προγραμμάτων τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της περιοχής στην οποία πραγματοποιούνται. Στην κατηγορία αυτή μπορούν ιδίως να ενταχθούν: έργα υποδομής των μεταφορών που αποβλέπουν στην τουριστική αξιοποίηση της περιοχής (π.χ.: στο πεδίο των σιδηροδρομικών μεταφορών, οι εργασίες για τη διαμόρφωση εγκαταστάσεων που να επιτρέπουν τη φόρτωση και εκφόρτωση συνδυασμένων αποστολών κλιμαμαξών· στον τομέα των λιμένων, οι κατασκευές κινητών γεφυρών για τη μεταφορά ιδιωτικών αυτοκινήτων ...): τα έργα υποδομής για την διευθέτηση λιμένων για σκάφη αναψυχής, η αξιοποίηση των υδάτων και των ποταμών για την εσωτερική ναυσιπλοΐα· οι επενδύσεις για εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής, πολιτιστικού χαρακτήρα και υποδοχής που προορίζονται για την ψυχαγωγία των τουριστών.

*Τα προγράμματα πολλαπλού χαρακτήρα τα οποία δεν αφορούν αποκλειστικά τον τουρισμό, όπως για παράδειγμα η συμμετοχή του ΕΤΠΑ στη χρηματοδότηση του σχεδίου κατασκευής αυτοκινητόδρομου στη Βρετανία, δεν λαμβάνονται εν προκειμένω υπόψη.

Τα τουριστικά προγράμματα προκειμένου να είναι επιλέξιμα για το “υπό ποσόστωση” τμήμα του ΕΤΠΑ, πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο του προγράμματος ανάπτυξης της οικείας περιοχής. Η μετατροπή της χρηματοδότησης ανά πρόγραμμα σε χρηματοδότηση προγραμμάτων επενδύσεων στα έργα υποδομής και σε καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων, η οποία προβλέπεται στο πλαίσιο της αναθεώρησης του ΕΤΠΑ, θα πρέπει να τονίσει περισσότερο την ανάγκη ένταξης των προγραμμάτων αυτών σε συνεκτικό σύνολο τουριστικών επενδύσεων.

Όσον αφορά το τμήμα “εκτός ποσοστώσεων” του ΕΤΠΑ, αποφασίστηκαν το 1980 από το Συμβούλιο μέτρα με γνώμονα την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στο πλαίσιο δύο ειδικών κοινοτικών δραστηριοτήτων. Τα εν λόγω μέτρα αφορούν τόσο τις γαλλικές περιοχές της Aquitaine, του Languedoc-Roussillon και του Midi-Pyrénées όσο και τις περιοχές του Mezzogiorno στην Ιταλία³².

Εξάλλου, με ορισμένες ασήμαντες διαφορές σε σχέση με τα μέτρα που αναφέρονται αμέσως παρακάτω, οι αποφάσεις αυτές αφορούν και ορισμένες μεθοριακές περιοχές της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας³³.

Ο στόχος που επιδιώκουν οι ειδικές αυτές παρεμβάσεις, την αύξηση των οποίων πρότεινε η Επιτροπή, στο πλαίσιο της αναθεώρησης του ΕΤΠΑ, συνίσταται στην αξιοποίηση του ανεκμετάλλετου ακόμη τοπικού δυναμικού. Για παράδειγμα, οι μεσογειακές περιοχές διαθέτουν σημαντικά πλεονεκτήματα κλιματολογικού (ηλιοφάνεια), γεωγραφικού (θάλασσα, τοπία) ή ακόμη και πολιτιστικού χαρακτήρα (ιστορία, αρχιτεκτονική). Τα πλεονεκτήματα αυτά δεν έχουν ακόμη γίνει αντικείμενο επαρκούς εκμετάλλευσης, ιδίως λόγω του γεγονότος της έλλειψης ποσοτικής και ποιοτικής προσαρμογής του δυναμικού κλινών, καθώς και λόγω της ισχύος των μέσων προώθησης του τουρισμού, της διαφήμισης της τουριστικής αναψυχής και της διαχείρισης του δυναμικού των διατιθεμένων κλινών. Λαμβάνοντας υπόψη τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν οι παράκτιες ζώνες, και με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη, οι προσπάθειες που καταβάλλονται από την κοινοτική πλευρά αφορούν την προώθηση του αγροτικού τουρισμού και συγκεντρώνονται ιδίως:

- στην κατασκευή ή την αναμόρφωση ξενοδοχείων μικρών διαστάσεων, τη διαμόρφωση αγροτικών καταλυμάτων, τοποθεσιών κατασκήνωσης και στάθμευσης τροχόσπιτων. Αντίθετα από τη δραστηριότητα του ΕΓΤΠΕ που αναλύεται παραπάνω, η δραστηριότητα αυτή δύναται να αφορά όλους τους οικονομικούς παράγοντες της γεωργίας, της βιοτεχνίας κλπ. Εάν πρόκειται για επενδύσεις που συνδέονται με τη γεωργική δραστηριότητα, η ενίσχυση μπορεί να φθάσει μέχρι το 50% της δαπάνης που αναλαμβάνεται από το δημόσιο και προκύπτει από την χορήγηση ενισχύσεων επένδυσης. Στις λοιπές περιπτώσεις, εκτός από το όριο αυτό, η ενίσχυση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 30% του κόστους της επένδυσης·

- στη δημιουργία και στην ανάπτυξη κοινών υπηρεσιών ή οργανισμών που είναι επιφορτισμένοι να διασφαλίζουν την προώθηση της διαφήμισης της τουριστικής αναψυχής και της συντονισμένης διαχείρισης του δυναμικού των διατιθεμένων κλινών. Όταν πρόκειται για περιοχές στο έδαφος των οποίων η κατανομή της τουριστικής συχνότητας είναι άνιση και κλίνει υπέρ των παρακτίων ζωνών, οι εν λόγω οργανισμοί δύναται επίσης να είναι επιφορτισμένοι και με δραστηριότητες που να αποσκοπούν στην άμβλυνση αυτών των ανισοτήτων. Μπορούν για παράδειγμα να αναλαμβάνουν να οργανώνουν τουριστικές περιοδείες, αποικίες διακοπών ή αγροτικές ξεναγήσεις. Για τις εν λόγω δραστηριότητες, η κοινοτική ενίσχυση μπορεί να καλύπτει μέρος των εξόδων λειτουργίας των κοινών υπηρεσιών ή οργανισμών. Η ενίσχυση είναι φθίνουσα και έχει διάρκεια τριών ετών, δυνάμενη να καλύψει το 70% των εξόδων κατά το πρώτο έτος. Δεν μπορεί πάντως να υπερβαίνει το 55% των συνολικών εξόδων για τη χρονική περίοδο των τριών ετών·

- στη λειτουργία εγκαταστάσεων και έργων υποδομής που συνδέονται στενά με την ανάπτυξη του τουρισμού περιλαμβανομένων και ψυχαγωγικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων (ενίσχυση 50% της δαπάνης που αναλαμβάνεται από το δημόσιο)·

- στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων μεταφοράς προκειμένου να επιτρέπεται στους τουρίστες που

32. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2615/80 του Συμβουλίου της 17ης Οκτωβρίου 1980 περί αναλήψεως ειδικής κοινοτικής ενέργειας για τη συμβολή στην ανάπτυξη ορισμένων γαλλικών και ιταλικών περιφερειών στο πλαίσιο της διευρύνσεως της Κοινότητας, ΕΕ αριθ. L 271 της 15.10.1980.

33. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2619/80 του Συμβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 1980 περί αναλήψεως ειδικής κοινοτικής ενέργειας περιφερειακής ανάπτυξης για τη συμβολή στη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης των μεθοριακών ζωνών της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, ΕΕ αριθ. L 271 της 15.10.1980.

διαμένουν στην ακτή να έχουν ευχερέστερη πρόσβαση στις τουριστικές περιοχές που ευρίσκονται στην ενδοχώρα και προκειμένου επίσης να εξασφαλίζουν τις μετακινήσεις που συνεπάγεται η δημιουργία των αποικιών διακοπών και των αγροτικών ξεναγήσεων. Η κοινοτική ενίσχυση μπορεί να φθάσει μέχρι το 50%, κατά το πρώτο έτος, της δαπάνης του δημοσίου που προκύπτει από τη συνεισφορά στα καθαρά έξοδα λειτουργίας των υπηρεσιών μεταφοράς. Η ενίσχυση αυτή είναι διάρκειας τριών ετών και είναι φθίνουσα.

Στην πρόταση κανονισμού που η Επιτροπή υπέβαλε στις 26 Οκτωβρίου 1981 στο Συμβούλιο σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού του ΕΤΠΑ, περιλαμβάνονται διατάξεις που ενδιαφέρουν τον τουρισμό. Το ΕΤΠΑ υπό ποσόστωση, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, θα πρέπει να συγκεντρώσει τις παρεμβάσεις του στις περιοχές που υποφέρουν σοβαρά από τη διαρθρωτική υπανάπτυξη: ελληνικές περιοχές εκτός των περιοχών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, τον ιταλικό Mezzogiorno, την Ιρλανδία, τις ενισχυόμενες ζώνες του Ηνωμένου Βασιλείου στη Βόρεια Ιρλανδία, τη Σκωτία, την Ουαλλία και τις βορειοδυτικές περιοχές, τη Γροιλανδία και τα υπερπόντια γαλλικά διαμερίσματα. Για τις ίδιες αυτές περιοχές προβλέπεται, επιπλέον, μεγαλύτερη ευκαμψία της λειτουργίας του ΕΤΠΑ υπό ποσόστωση χάρη στη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων αξιοποίησεως του ενδογενούς δυναμικού ανάπτυξής τους.

Στον κανονισμό αυτό ο αγροτικός τουρισμός αναφέρεται ρητά και με τρόπο ανάλογο με αυτόν που εξετέθη προηγουμένως σχετικά με το τμήμα εκτός ποσοστώσεων. Οι ενισχύσεις θα μπορούν να αφορούν τις δαπάνες λειτουργίας των οργανισμών συντονισμού της προωθήσεως της διαχειρίσεως των τόπων διαμονής, δυνάμενες να καλύπτουν το 70% των δαπανών του πρώτου έτους χωρίς όμως να υπερβαίνουν το 55% των συνολικών δαπανών για περίοδο 3 ετών.

Και άλλες ενέργειες βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας στον τομέα αυτό. Για παράδειγμα, η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο της 23ης Οκτωβρίου 1981, σχετικά με τα μεσογειακά προγράμματα που προβλέπονται στο πλαίσιο της εντολής της 30ής Μαΐου 1980, επισημαίνει σαν μια από τις δυνατότητες την ανάληψη δράσης για την ενίσχυση της αναπτύξεως του τουρισμού, ιδίως του αγροτικού.

Οι εν εξελίξει εργασίες που θα πρέπει να οδηγήσουν στη διατύπωση επισήμων προτάσεων πριν το τέλος του έτους, τείνουν να επιβεβαιώσουν το ενδιαφέρον που υπάρχει για την ανάπτυξη δράσεων που έχουν ως στόχο ιδίως τη βελτίωση της δυναμικότητας των καταλυμάτων και για την καλύτερη οργάνωση των τουριστικών πρωτοβουλιών στον αγροτικό τομέα.

Παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων

Το ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού, μπορεί να παρεμβαίνει για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων που είναι συμπληρωματικές με τις αγροτικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της πολιτικής των αγροτικών διαρθρώσεων και βάσει οδηγιών περί κοινωνικών διαρθρώσεων, τρεις από τις οποίες θεσπίστηκαν το 1972 και μία το 1975.

Οι τρεις βασικές οδηγίες του 1972 είναι αλληλοεξαρτώμενες και έχουν σαν στόχο να δώσουν την ευκαιρία σε μεγάλο αριθμό γεωργικών εκμεταλλεύσεων να γίνουν διαρκώς αποδοτικές μέσω βελτιώσεων της διάρθρωσής τους. Η οδηγία 72/159/ΕΟΚ αφορά τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων³⁴. Η οδηγία 72/160/ΕΟΚ προβλέπει μέτρα ενθάρρυνσης κατά την παύση της ασκήσεως γεωργικών δραστηριοτήτων και κατά την εκ νέου διάθεση ελευθερωμένων εδαφικών επιφανειών για σκοπούς διαρθρωτικών βελτιώσεων³⁵. Η οδηγία 72/161/ΕΟΚ, τέλος, αποσκοπεί στην οικονομικοκοινωνική πληροφόρηση και την επαγγελματική ειδικευση των γεωργών³⁶.

Μολονότι η κοινωνική ενίσχυση στο πλαίσιο της οδηγίας 72/159/ΕΟΚ αφορά μόνον τις γεωργικές επενδύσεις υπέρ εκμεταλλεύσεων που έχουν σχέδιο αναπτύξεως, με την εξαίρεση των επενδύσεων που προορίζονται για αγροτική κατοικία, επιτρέπεται στα κράτη μέλη να παρεμβαίνουν για επενδύσεις υπέρ της κατοικίας, πράγμα που τους επιτρέπει να ενθαρρύνουν επίσης τις επενδύσεις

34. Οδηγία 71/159/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 1972 περί εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ΕΕ αριθ. L 96 της 23.4.1972.

35. Οδηγία 72/160/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 1972 περί παύσεως της γεωργικής δραστηριότητας και τη διάθεση των εδαφών που ελευθερώθηκαν για διαρθρωτικούς σκοπούς, ΕΕ αριθ. L 96 της 23.4.1972.

36. Οδηγία 72/161/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17ης Απριλίου 1972 περί της κοινωνικοοικονομικής πληροφορήσεως και επαγγελματικής κατάρτισεως των γεωργών, ΕΕ αριθ. L 96 της 23.4.1972.

υπέρ της αναπτύξεως του αγροτικού τουρισμού.

Από την άλλη πλευρά η οδηγία 72/161/ΕΟΚ είναι δυνατόν να συμβάλει στην ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού. Η οδηγία αυτή δεσμεύει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν καθεστώς ενθαρρύνσεως για την προώθηση και την επαγγελματική προσαρμογή των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, των μισθωτών και των βοηθών στις οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Τα κράτη μέλη, χάρη στην εν λόγω οδηγία, δύνανται επίσης να απολαύουν κοινοτικής ενίσχυσης για την οργάνωση μαθημάτων που να επιτρέπουν στους γεωργούς που το επιθυμούν να προετοιμαστούν κατάλληλα για να αναπτύξουν συμπληρωματική τουριστική δραστηριότητα.

Η οδηγία 75/268/ΕΟΚ αφορά τις ορεινές και λοιπές μειονεκτικές περιοχές, όπου οι έντονα δυσμενείς συνθήκες εργασίας που επικρατούν έχουν σαν αποτέλεσμα τη μαζική γεωργική και αγροτική έξοδο που μεταφράζεται σε εγκατάλειψη γαιών που προηγουμένως αποτελούσαν αντικείμενο εκμετάλλευσης και σε ερήμωση των ζωνών αυτών. Η οδηγία 72/268/ΕΟΚ επιτρέπει τόσο τη χορήγηση μεγαλύτερων ενισχύσεων στις επενδύσεις όσο και ετήσια αντισταθμιστική αποζημίωση, η οποία ορίζεται σε συνδυασμό με τα μόνιμου χαρακτήρα φυσικά μειονεκτήματα των μειονεκτικών περιοχών προκειμένου να βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση των κατοίκων τους για να εξακολουθήσουν να παραμένουν στην περιοχή. Οι κάτοικοι των περιοχών αυτών, συνεχίζοντας να ασκούν γεωργική δραστηριότητα, συμβάλλουν στη διατήρηση του οικονομικού ιστού της περιοχής και στην προστασία του περιβάλλοντος³⁷.

Στην τελευταία αυτή οδηγία, περιλαμβάνεται ρητά διάταξη υπέρ του αγροτικού τουρισμού και της βιοτεχνίας: στις μειονεκτικές αγροτικές περιοχές που έχουν τουριστικές δυνατότητες, μπορούν να ενθαρρύνονται επενδύσεις τουριστικού ή βιοτεχνικού χαρακτήρα που πραγματοποιούνται στη γεωργική εκμετάλλευση, στο πλαίσιο του σχεδίου αναπτύξεως, μέχρι ποσού 12.000 ECU με συμμετοχή της Κοινότητας στη χρηματοδότηση.

Στις εν λόγω άμεσες ενισχύσεις υπέρ του αγροτικού τουρισμού προστίθεται το έμμεσο αποτέλεσμα που έχουν οι δράσεις στο πλαίσιο των οδηγιών κοινωνικοδιαρθρωτικού χαρακτήρα. Με τον τρόπο αυτό όσοι παύουν τις γεωργικές τους δραστηριότητες στο πλαίσιο της οδηγίας 72/160/ΕΟΚ δύνανται επίσης να στραφούν προς τουριστικές δραστηριότητες και οι γαίες που ελευθερώνονται από αυτούς δύνανται μεταξύ άλλων να διαμορφώνονται σε πάρκα, περιοχές ανάπαυσης, αθλητισμού ή αναψυχής και να αυξάνεται η προσέλκυση τουριστών στις αγροτικές ζώνες. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η οδηγία 72/159/ΕΟΚ δύνανται να παρακινεί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να ενθαρρύνει την τουριστική ανάπτυξη γεωργικής εκμετάλλευσης παράλληλα με τον επιδοτούμενο από το ΕΓΤΠΕ εκσυγχρονισμό. Η οδηγία 75/268/ΕΟΚ δεσμεύει από την πλευρά της τα κράτη μέλη να προβαίνουν σε επενδύσεις σε έργα υποδομής και διευθέτησης τους εδάφους σε ορεινές περιοχές και λοιπές μειονεκτικές ζώνες. Η δράση αυτή καθώς και η αντισταθμιστική αποζημίωση προς τους μειονεκτούντες κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι ουσιώδεις για τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας στις εν λόγω περιοχές και κατά συνέπεια για τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τον αγροτικό τουρισμό.

Τα ειδικά προγράμματα εξάλλου υπέρ των μεσογειακών περιοχών και ορισμένων μειονεκτουσών περιοχών περιλαμβάνουν μέτρα με γνώμονα την ανάπτυξη των αγροτικών έργων υποδομής, πράγμα που συμβάλλει στη δημιουργία των απαραίτητων όρων για την οικονομική ανάπτυξη αυτών των ζωνών και ως εκ τούτου έμμεσα στην προώθηση του τουρισμού.

Εκτός από τα έμμεσα πλεονεκτήματα των οδηγιών κοινωνικοδιαρθρωτικού χαρακτήρα και της κοινής γεωργικής πολιτικής γενικότερα για τον αγροτικό τουρισμό, τα συγκεκριμένα αποτελέσματα, που ανακοινώνονται από τα κράτη μέλη ότι έχουν επιτευχθεί στον τομέα αυτό, δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Αληθεύει ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει ακριβείς πληροφορίες για τη διάθεση πιστώσεων επενδύσεων από τα κράτη μέλη.

Όπως είδαμε στο πρώτο μέρος της έκθεσης, είναι βέβαιο ότι πολλά από τα κράτη μέλη καταβάλλουν προσπάθειες για την αγροτική κατοικία και τον αγροτικό τουρισμό, ενώ επιφυλάσσουν τα μέσα κοινοτικής παρέμβασης για τις καθαρά γεωργικές επενδύσεις λόγω ιδίως του γεγονότος ότι οι τελευταίες αυτές είναι χρονικά περιορισμένες.

Πρέπει πάντως να παρατηρήσουμε ότι τα υφιστάμενα κοινοτικά μέσα υπέρ του αγροτικού

37. Οδηγία 75/268/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Απριλίου 1975 περί της ορεινής γεωργίας και ορισμένων μειονεκτικών περιοχών, ΕΕ αριθ. L 128 της 19.5.1975.

τουρισμού δε χρησιμοποιούνται πολύ από τα κράτη μέλη. Εφόσον επιθυμούμε να ενθαρρύνουμε την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού, θα ήταν πρόσφορο να επιστήσουμε την προσοχή των ενδιαφερομένων γεωργών επί των δυνατοτήτων που προσφέρονται στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και που απορρέουν από τα άμεσα μέτρα που περιλαμβάνονται στις οδηγίες 75/268/ΕΟΚ και 72/161/ΕΟΚ. Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι το νόημα της κοινοτικής πολιτικής των γεωργικών διαρθρώσεων συνίσταται στην προσφορά προς τους γεωργούς λύσεων που θα μπορούσαν να βελτιώσουν τα εισοδήματα.

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού σαν συμπληρωματική δραστηριότητα των γεωργών μπορεί να προωθηθεί με διάφορες δραστηριότητες που αντιστοιχούν στις συνθήκες που επικρατούν στις κατ' ιδίαν περιοχές: δραστηριότητες διαφήμισης και πληροφόρησης του κοινού σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες διαμονής σε αγροτικές οικογένειες· μελέτες για τη δυνατότητα συντήρησης, βελτίωσης και διατήρησης της τυπικής αγροτικής κατοικίας των διαφόρων περιοχών· ανάλυση των απαιτήσεων και των επιθυμιών των τουριστών των αγροτικών περιοχών, ώστε να επιτραπεί στους γεωργούς να προσαρμόσουν ανάλογα την προσφορά τους και να διαμορφώσουν την κατοικία τους.

Πρέπει τέλος να υπογραμμισθεί ότι μολονότι η πολιτική των γεωργικών διαρθρώσεων, έχοντας σαν στόχο τη διατήρηση της γεωργίας, δημιουργεί τις βασικές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού, ο αγροτικός τουρισμός έχει εξίσου ανάγκη από την πραγματοποίηση έργων υποδομής γενικότερου χαρακτήρα (δρόμοι, εξηλεκτρισμός, διοχέτευση υδάτων κ.λπ.), καθώς και από την ανάπτυξη καθαρά τουριστικών εγκαταστάσεων (εστιατόρια, εγκαταστάσεις ψυχαγωγίας, χώροι κατασκήνωσης και στάθμευσης για τροχόσπιτα κ.λπ.). Για το λόγο αυτό, οι παρεμβάσεις του ΕΓΤΠΕ και του ΕΤΠΑ πρέπει να συντονίζονται με σωστό τρόπο από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή για την τουριστική ανάπτυξη ζωνών που έχουν τη δυνατότητα αυτή.

Η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και ο τουρισμός

Το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν τις πηγές του τουρισμού στην Ευρώπη. Η Ευρώπη, αν και σχετικά περιορισμένη σε γεωγραφική έκταση, προσφέρει ποικιλία κλιμάτων και τοπίων, ιστορικών μνημείων και τόπων. Αυτά τα διαφορετικά τοπία και τις ιστορικές και καλλιτεχνικές μαρτυρίες έρχονται να επισκεφθούν εκατομμύρια τουριστών κάθε χρόνο. Δεν πρόκειται, λοιπόν, μόνο για κληρονομίες αλλά ακόμα και για πηγές πλούτου που πρέπει να διαφυλαχθούν και στο μέλλον.

Προστασία του περιβάλλοντος και τουρισμός

Η ρύπανση και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια για τον τουρισμό. Για τον λόγο αυτό οι κοινοτικές πρωτοβουλίες στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος επηρεάζουν ευνοϊκά τον τουρισμό. Από το 1973, το Συμβούλιο των υπουργών έχει εκδώσει 63 νομοθετικές πράξεις που αφορούν τη ρύπανση των υδάτων και της ατμόσφαιρας, τους θορύβους, τα απόβλητα, τα χημικά προϊόντα και την προστασία της φύσεως. Ενώ όλα αυτά τα μέτρα σκοπεύουν στην εξασφάλιση περιβάλλοντος ποιότητας για όλους τους πολίτες, ορισμένα ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τον τουρισμό. Πρόκειται ιδίως για οδηγίες που έχουν σχέση με την ποιότητα των υδάτων για κολύμβηση και με τον αγώνα κατά της ρύπανσης των υδάτων και της ατμόσφαιρας, καθώς και για οδηγίες κατά των ηχητικών οχλήσεων.

Η οδηγία του Συμβουλίου της 8ης Δεκεμβρίου 1975 που καθορίζει τους κανόνες ποιότητας για τα γλυκά ρέοντα ή και λιμνάζοντα ύδατα και για τα θαλάσσια ύδατα στις περιοχές όπου επιτρέπεται ή είναι ανεκτή η κολύμβηση, είναι ιδιαίτερα σημαντική για τον τουρισμό³⁸. Επειδή κύρια φροντίδα είναι να αποφευχθεί η ρύπανση των υδάτων για κολύμβηση από ύδατα αποχετεύσεων, η οδηγία επιβάλλει οριακές τιμές της ποιότητας των υδάτων για κολύμβηση και προβλέπει τον έλεγχο των βακτηριδίων που μεταδίδουν μολυσματικές ασθένειες.

Εκτός από τη βακτηριολογική καθαριότητα, και άλλα κριτήρια ποιότητας είναι σημαντικά για τον τουρισμό, όπως η αισθητική και η ψυχαγωγία των κολυμβητών. Είναι ενδιαφέρον το ότι η οδηγία του 1975 ανταποκρίνεται σε παρόμοια κριτήρια διότι υποβάλλει σε έλεγχο τις ουσίες που προσδίδουν δυσάρεστη γεύση, οσμή ή χρώμα στα ύδατα, ουσίες όπως οι φαινόλες και οι υδρογονάνθρακες, που

38. Οδηγία του Συμβουλίου της 8ης Δεκεμβρίου 1975 περί ποιότητας των υδάτων κολυμβήσεως, ΕΕ αριθ. L 31 της 5.2.1976.

εκχέονται στα ύδατα κολυμβήσεως από βιομηχανίες πετρελαίου και χημικές βιομηχανίες οι οποίες είναι εγκατεστημένες κοντά σε ακτές ή σε ρέοντα ύδατα.

Για την επίτευξη και διατήρηση των στόχων ποιότητας των υδάτων είναι απαραίτητο να μειωθεί η ρύπανση και αυτός είναι εξάλλου και ο στόχος των άλλων κοινοτικών οδηγιών. Έτσι μία οδηγία του Συμβουλίου της 4ης Μαΐου 1973 περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας έχει σαν στόχο να αναχαιτίσει την υποβάθμιση του περιβάλλοντος αυτού, απαγορεύοντας ή περιορίζοντας την έκχυση τοξικών ουσιών που κατατάσσονται σε μία “μαύρη λίστα” και σε μία “γκρίζα λίστα”³⁹. Πολλές άλλες κοινοτικές οδηγίες έχουν στόχο τη μείωση της ρυπάνσεως των υδάτων και επομένως ενδιαφέρουν τον τουρισμό. Οι δύο σημαντικότερες είναι η οδηγία της 22ας Νοεμβρίου 1973 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα απορρυπαντικά⁴⁰ και η οδηγία της 20ής Φεβρουαρίου 1978 που σκοπεύει να περιορίσει προοδευτικά και κατόπιν να εξαφανίσει τη ρύπανση της θάλασσας από τα απόβλητα που προέρχονται από τη βιομηχανία διοξειδίου του τιτανίου⁴¹.

Αν ένα σημαντικό μέρος της ρύπανσης των θαλασσών προέρχεται από την έκχυση λυμάτων από την ξηρά, μια άλλη σημαντική πηγή ρύπανσης αποτελεί η ναυσιπλοΐα. Όλοι θυμούνται τη ρύπανση των ακτών της Βρετανίας, στις αρχές του 1978, που προξένησε το ναυάγιο του γιγάντιου πετρελαιοφόρου Amoco-Cadiz. Για την πρόληψη παρόμοιων καταστροφών το Συμβούλιο είχε εκδώσει, τον Ιούνιο του 1978, πρόγραμμα δράσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα ελέγχου και περιορισμού της ρύπανσης που προξενείται από την έκχυση υδρογονανθράκων στη θάλασσα⁴².

Προφανώς, ο αγώνας κατά της ρύπανσης της θάλασσας απαιτεί όχι μόνο κοινοτική αλλά και διεθνή δράση. Για το λόγο αυτό η Κοινότητα διαπραγματεύεται την προσχώρησή της στη συμφωνία της Βόννης της 9ης Ιουνίου 1969, που αφορά τη συνεργασία στον αγώνα κατά της ρύπανσης των υδάτων της Βόρειας Θάλασσας από τους υδρογονάνθρακες, και υπέγραψε στις 17 Μαΐου 1980 το πρωτόκολλο των Αθηνών περί της προστασίας της Μεσογείου κατά της ρύπανσης τελλουρικής προέλευσης, δηλαδή ρύπανσης που προέρχεται από την ξηρά. Το πρωτόκολλο αυτό, που αποτελεί παράρτημα της συμβάσεως της Βαρκελώνης περί της προστασίας της Μεσογείου κατά της ρύπανσης, της 16ης Φεβρουαρίου 1976, έχει θεμελιώδη σημασία για τον τουρισμό των παρακτίων χωρών διότι έχει σαν στόχο τον έλεγχο της ρύπανσης και τον προοδευτικό καθαρισμό των υδάτων της Μεσογείου.

Εκτός από την πρόληψη της ρύπανσης των υδάτων για κολύμβηση, άλλες κοινοτικές δράσεις στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τον τουρισμό. Σχετικά με τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, που εκδηλώνεται βέβαια με μεγαλύτερη οξύτητα στα μεγάλα αστικά κέντρα, πρέπει να αναφερθεί μια σειρά οδηγιών που περιορίζουν όλο και περισσότερο τις εκπομπές των οχημάτων με κίνητρα, γεγονός που βοηθά στη διατήρηση της ατμόσφαιρας σε κατάσταση ανεκτή για την αναπνοή στις τουριστικές περιοχές. Πρέπει να αναφερθούν ιδιαίτερα: η οδηγία της 15ης Ιουλίου 1980 που αφορά τους κανόνες ατμοσφαιρικής ποιότητας για το διοξείδιο του θείου (SO₂) και τα αιωρούμενα σωματίδια (αιθάλη)⁴³, που συνδυάζεται με ψήφισμα σχετικά με τη διασυνοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση αυτών των ρυπαντικών ουσιών⁴⁴, και η οδηγία της 29ης Ιουνίου 1978 περί μειώσεως της περιεκτικότητας της βενζίνης σε μόλυβδο, διότι ο μόλυβδος είναι ρυπαντική ουσία επικίνδυνη για την ανθρώπινη υγεία⁴⁵.

39. Οδηγία 76/464/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 4ης Μαΐου 1976 περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας, ΕΕ αριθ. L 129 της 18.5.1976.

40. Οδηγία 73/404/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Νοεμβρίου 1973 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα απορρυπαντικά, ΕΕ αριθ. L 347 της 17.12.1973.

41. Οδηγία 78/176/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 20ής Φεβρουαρίου 1978 περί των αποβλήτων που προέρχονται από τη βιομηχανία διοξειδίου του τιτανίου, ΕΕ αριθ. L 54 της 25.2.1978.

42. Ψήφισμα του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 1978 περί καθορισμού προγράμματος ενεργείας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα ελέγχου και μειώσεως της ρυπάνσεως που προξενείται από την έκχυση υδρογονανθράκων στη θάλασσα, ΕΕ αριθ. C 162 της 8.7.1978.

43. Οδηγία του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1980 περί των οριακών τιμών και των ενδεικτικών τιμών ατμοσφαιρικής ποιότητας για το διοξείδιο του θείου και τα αιωρούμενα σωματίδια, ΕΕ αριθ. L 229 της 30.8.1980.

44. Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1980 περί της διασυνοριακής ατμοσφαιρικής ρυπάνσεως από το διοξείδιο του θείου και τα αιωρούμενα σωματίδια, ΕΕ αριθ. C 222 της 30.8.1980.

45. Οδηγία 78/611/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1978 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στην περιεκτικότητα της βενζίνης σε μόλυβδο, ΕΕ αριθ. L 197 της 22.7.1978.

Όσον αφορά, τέλος, τον αγώνα κατά των ηχητικών οχλήσεων που και αυτές είναι επιβλαβείς για τον τουρισμό, μια οδηγία του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1970, όπως τροποποιήθηκε το 1973 και το 1981 για να ληφθεί υπόψη η τεχνική πρόοδος, καθορίζει το αποδεκτό ηχητικό επίπεδο για τις διαφορετικές κατηγορίες οχημάτων με κινητήρα⁴⁶. Η οδηγία της 23ης Νοεμβρίου 1978 καθορίζει το αποδεκτό ηχητικό επίπεδο των μοτοσυκλετών⁴⁷ και η οδηγία της 20ής Δεκεμβρίου 1979 αποσκοπεί στη μείωση των ηχητικών εκπομπών των αεροπλάνων⁴⁸.

Στον τομέα της προστασίας της χλωρίδας και της πανίδας, πρέπει να αναφερθεί η έκδοση της οδηγίας περί διατήρησης των άγριων πτηνών⁴⁹ και οι εργασίες που πραγματοποιούνται για την αναγνώριση και την προστασία των οικοτόπων τους.

Αν οι κοινοτικές πρωτοβουλίες στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος έχουν θετικές συνέπειες στις τουριστικές δραστηριότητες, πρέπει και οι δραστηριότητες αυτές να λάβουν υπόψη τις οικολογικές απαιτήσεις. Πέρα από τον αγώνα κατά των ρυπάνσεων και των οχλήσεων, η κοινοτική πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος θεωρεί την καλή διάθεση των φυσικών πηγών σαν τη βάση της οικονομικής ανάπτυξης και της βελτίωσης των συνθηκών ζωής.

Το σχέδιο του “προγράμματος δράσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα του περιβάλλοντος (1982-1986)”, που υιοθέτησε η Επιτροπή στις 28 Οκτωβρίου 1981 και διαβίβασε στο Συμβούλιο, αναφέρει ρητά ότι πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη η διάσταση του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.

Η απαίτηση αυτή έχει σαν φυσική συνέπεια ότι κάθε σημαντική μελλοντική τουριστική ανάπτυξη, τόσο με τις υλικές εργασίες που απαιτεί, όσο και με τα αποτελέσματα αυτών καθαυτών των τουριστικών δραστηριοτήτων που προβλέπονται, θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο προηγούμενης εκτίμησης των συνεπειών που θα μπορούσε να έχει επί του περιβάλλοντος. Παράλληλα, θα πρέπει να πραγματοποιείται εκ των προτέρων εκτίμηση των τυχόν συνεπειών κάθε σημαντικού δημόσιου ή ιδιωτικού έργου στο φυσικό ή δομικό περιβάλλον και επομένως στις τουριστικές δραστηριότητες. Η εκτίμηση αυτή πράγματι προβλέπεται από την “πρόταση οδηγίας περί εκτιμήσεως των συνεπειών επί του περιβάλλοντος ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών έργων”, που υιοθέτησε η Επιτροπή στις 10 Ιουνίου 1980 και διαβίβασε στο Συμβούλιο για λήψη απόφασης.

Με βάση τις σκέψεις αυτές, πρέπει να επιμείνει κανείς στη σημασία των χώρων που προβλέπονται για κατασκήνωση και για τα τροχόσπιτα. Προς το συμφέρον του περιβάλλοντος, των εντοπίων πληθυσμών, των άλλων τουριστών και των ιδίων των κατασκηνωτών, θα πρέπει να θεσπιστούν οι απαραίτητες διατάξεις για να περιοριστεί η κατασκήνωση και η στάθμευση των τροχόσπιτων στους ειδικώς προβλεπόμενους χώρους και για να απαγορευθεί η δημιουργία τέτοιων χώρων σε φυσικές ζώνες ή τοποθεσίες που θεωρούνται πολύτιμες σε κοινοτικό ή εθνικό επίπεδο.

Εξάλλου, είναι εμφανές ότι για να ληφθεί σοβαρά υπόψη το περιβάλλον απαιτείται μια “κοινή γλώσσα” όχι μόνο μεταξύ εκείνων που διαθέτουν τις γνώσεις και εκείνων που έχουν την ευθύνη να κάνουν τις επιλογές για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, αλλά ακόμα για να μπορέσει το κοινό να συμμετάσχει στην επεξεργασία των αποφάσεων. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή επεξεργάστηκε μια μεθοδολογική προσέγγιση για την προοδευτική δημιουργία συστήματος ευρωπαϊκής ενημέρωσης για την κατάσταση του περιβάλλοντος. Η πραγματοποίηση του σχεδίου αυτού, που ονομάστηκε “οικολογική χαρτογραφία”, θα παράσχει συγκρίσιμες πληροφορίες σε κοινοτικό επίπεδο για πέντε τομείς που γεννούν ανησυχίες: “τοπίο και φύση”, “έδαφος”, “ατμόσφαιρα”, “ύδατα” και “φυσικοί κίνδυνοι”. Θα επιτρέψει παραδείγματος χάρι την αναγνώριση

46. Οδηγία 70/157/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1970 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στο αποδεκτό ηχητικό επίπεδο και στη διάταξη εξατμίσεως των οχημάτων με κινητήρα, ΕΕ αριθ. L 42 της 23.2.1970, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 77/212/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 8ης Μαρτίου 1977, ΕΕ αριθ. L 66 της 12.3.1977, όπως προσαρμόστηκε από την οδηγία 73/350 της Επιτροπής της 7ης Νοεμβρίου 1973, ΕΕ αριθ. L 321 της 22.11.1973, και από την οδηγία 81/334/ΕΟΚ της Επιτροπής της 13ης Απριλίου 1981, ΕΕ αριθ. L 131 της 18.5.1981.

47. Οδηγία 78/1015/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 23ης Νοεμβρίου 1978 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στο αποδεκτό ηχητικό επίπεδο και στη διάταξη εξατμίσεων των μοτοσυκλετών, ΕΕ αριθ. L 349 της 13.12.1978.

48. Οδηγία 80/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 1979 περί περιορισμού του θορύβου που προκαλείται από υποηχητικά αεροσκάφη, ΕΕ αριθ. L 18 της 24.1.1980.

49. Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979 περί διατήρησης των αγρίων πτηνών, ΕΕ αριθ. L 103 της 25.4.1979.

των φυσικών ζωνών που έχουν ιδιαίτερη σημασία ή είναι σπάνιες σε κοινοτικό επίπεδο ή ακόμη τις οικολογικές ανισότητες, για την αντιμετώπιση των οποίων θα πρέπει να αναληφθούν ενέργειες σε κοινοτικό επίπεδο.

Η Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις παράκτιες και στις ορεινές περιοχές που χαρακτηρίζονται από ευαίσθητο περιβάλλον και υφίστανται πολλές και ποικίλες πιέσεις από ανθρώπινες δραστηριότητες και ιδίως από τον τουρισμό. Η κοινοτική δράση στον τομέα αυτό ακολουθεί δύο κύριους άξονες: αφενός λαμβάνεται υπόψη στις κατά τομέα πολιτικές της Κοινότητας (αγροτική και περιφερειακή π.χ.) η ιδιαιτερότητα του περιβάλλοντος των περιοχών αυτών και, αφετέρου, ετοιμάζονται εγχειρίδια ή οδηγοί δράσεως που έχουν στόχο να θέσουν στη διάθεση των μερών, που αφορά η διαχείριση των παρακτίων ή ορεινών περιοχών, τη σύνθεση των διαθέσιμων γνώσεων και της διαθέσιμης πείρας στις διάφορες περιοχές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η κοινοτική δράση σε ό,τι αφορά τις παράκτιες περιοχές στηρίζεται στον ευρωπαϊκό χάρτη-πρόγραμμα των ακτών, που καταρτίστηκε σε συνεργασία με την Επιτροπή και ψηφίστηκε από τη συνδιάσκεψη ναυτικών περιοχών που βρίσκονται στην περιφέρεια της Κοινότητας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέφρασε την ευχή να εφαρμοστεί σύντομα ο χάρτης αυτός σε όλες τις παράκτιες περιοχές. Παράδειγμα πρακτικής εφαρμογής που αναφέρεται στις ορεινές περιοχές είναι το εγχειρίδιο για την εκτέλεση των μελετών πάνω στις συνέπειες των τουριστικών διευθετήσεων στις ορεινές περιοχές, που καταρτίστηκε σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες γαλλικές υπηρεσίες και διάφορα ευρωπαϊκά ινστιτούτα.

Αρχιτεκτονική κληρονομιά και τουρισμός

Η πολιτιστική κληρονομιά, και ιδίως η αρχιτεκτονική, αποτελεί τη βάση ενός σημαντικού τμήματος του διεθνούς τουρισμού της Ευρώπης. Οι μη ευρωπαίοι τουρίστες έρχονται να δουν τον πολιτισμό μας, δηλαδή τα μνημεία 30 περίπου αιώνων πολιτισμού.

Επειδή η αρχιτεκτονική κληρονομιά αποτελεί σημαντικό στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας της Ευρώπης είναι και ουσιαστικό στοιχείο του διεθνούς τουρισμού σ' αυτή την περιοχή του κόσμου. Έτσι αποτελεί πολύτιμο κεφάλαιο, που παρέχει αξιόλογα εισοδήματα σε πολλές περιοχές της Κοινότητας. Συνεπώς αξίζει να γίνει πιο γνωστή, ώστε να εκτιμηθεί και να διαφυλαχθεί καλύτερα για τις μέλλουσες γενιές των ευρωπαίων, όχι μόνο σαν πηγή του πολιτισμού τους, αλλά και σαν πηγή του πλούτου τους.

Σήμερα, όμως, πολυάριθμα ευρωπαϊκά αρχιτεκτονικά αγαθά έχουν υποβαθμιστεί. Τα κέντρα των πόλεων, που άλλοτε ήταν όχι μόνο κέντρα της βιοτεχνίας, του εμπορίου και των τεχνών αλλά επίσης και οικιστικά κέντρα γοήτρου, έχουν καταληφθεί από τις διοικήσεις και τις ιδιωτικές εταιρείες και έχουν χάσει το φυσικό κοινωνικό τους χαρακτήρα και κάθε κοινωνική και πολιτιστική ζωή.

Αυτά τα μνημεία της ευρωπαϊκής ιστορίας μπορούν, αν καταστούν προσιτά στο κοινό, να προσελκύσουν τους τουρίστες σε μέρη που δεν τα επισκέπτονται μαζικά, μπορούν ακόμα να χρησιμεύσουν σαν καταλύματα για τουρίστες και παραθεριστές και σαν εργαστήρια για τεχνίτες. Επειδή οι βιοτεχνικές κατασκευές και τα υλικά είναι απαραίτητα για την αναστήλωση και συντήρηση των παλαιών κτιρίων, θα μπορούσε η αναστήλωση μιας συνοικίας ή ενός χωριού να γίνει με τη βοήθεια των βιοτεχνών που κατοικούν εκεί και με τον τρόπο αυτό να προσελκύνονται οι ενδιαφερόμενοι τουρίστες, όχι μόνο από τα παλαιά κτίρια αλλά και από την εργασία των βιοτεχνών.

Πρέπει να τονιστεί ότι οι εργασίες αναστήλωσης και συντήρησης και οι τεχνικές δραστηριότητες που συνδέονται μ' αυτές είναι από τις δραστηριότητες που συνεπάγονται υψηλό βαθμό απασχόλησης εργατικού δυναμικού, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την περίοδο ανεργίας διαρκείας που περνά η Κοινότητα. Εξάλλου η αναστήλωση και η αποκατάσταση για τουριστικούς σκοπούς απαιτούν εργασία από ομάδα αρχιτεκτόνων πολεοδόμων και επαγγελματιών που ασχολούνται με την προώθηση του τουρισμού. Όπως καταδεικνύει η μελέτη με θέμα "Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες και η διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς", η οποία πραγματοποιήθηκε με χρηματοδότηση της Επιτροπής, όλα αυτά θα οδηγήσουν στη δημιουργία απασχολήσεων στις περιοχές που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη.

Ενδιαφέρουσα είναι η διαπίστωση ότι όλα τα κοινοτικά όργανα αναγνωρίζουν τη σημασία της διατήρησης της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων, πρώτα απ' όλους, δήλωσαν κατά τη "Διάσκεψη Κορυφής" της Χάγης, το Δεκέμβριο του 1969, ότι έβλεπαν

στην Ευρώπη ένα “εξαιρετικό λίκνο” πολιτισμού και ότι θεωρούσαν απαραίτητο να εξασφαλιστεί η “διαφύλαξη” του λίκνου αυτού.

Πιο συγκεκριμένα, το Συμβούλιο, στο ψήφισμά του της 17ης Μαΐου 1977 που αφορά τη συνέχιση και την υλοποίηση πολιτικής και προγράμματος δράσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα του περιβάλλοντος, είχε δηλώσει ότι “η αρχιτεκτονική και φυσική κληρονομιά ... αποτελεί μη ανανεώσιμο πλούτο της Κοινότητας και μέγιστη υλική απόδειξη της πολιτιστικής και ιστορικής ταυτότητας της Ευρώπης”. Διαπίστωνε δε ότι η κληρονομιά αυτή απειλείται με ερείπωση και εξαφάνιση και έκρινε ότι μια κοινοτική δράση θα μπορούσε να αποβεί χρήσιμη⁵⁰.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι μια πολιτική συντήρησης απαιτεί να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην κατάρτιση των ατόμων που ασχολούνται με την αναστήλωση, στη χρηματοδότηση των εργασιών, στη φορολόγηση των “ιστορικών” σπιτιών και στα προβλήματα που δημιουργεί η ατμοσφαιρική ρύπανση.

Στην έκθεση της Επιτροπής για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος που υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17 Νοεμβρίου 1977, είχε αναφερθεί, μεταξύ άλλων, ότι ένας από τους στόχους του Ιδρύματος θα μπορούσε να είναι η πολιτιστική αξιοποίηση του τουρισμού προς όφελος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Σύμφωνα με την Επιτροπή αυτό θα αποτελούσε ένα από τα μέσα για να δοθεί λαϊκή υποστήριξη στις πρωτοβουλίες για τη διατήρηση της καλλιτεχνικής κληρονομιάς.

Η έκθεση υπογράμμιζε, εξάλλου, την αναγκαιότητα να προωθηθούν πρωτοβουλίες για από κοινού εκδηλώσεις στα μουσεία και στα πνευματικά κέντρα της Κοινότητας, για να δουν οι πολίτες της Ευρώπης τι πραγματικά τους συνδέει μέσα στις τόσες ποικιλίες των πολιτισμών τους, καθώς και τα κοινά νήματα που καθ’ όλη τη διάρκεια της ιστορίας τους κατέστησαν κληρονόμους κοινής κληρονομιάς (παρά τις αντιθέσεις και τις έχθρες).

Το Κοινοβούλιο ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τη διαφύλαξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Σε ψήφισμά του της 13ης Μαΐου 1974, δήλωνε ανησυχία για την ελάττωση του πλούτου της κληρονομιάς αυτής και ζητούσε από την Επιτροπή να προτείνει προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών για τη διατήρησή της, τη συνεργασία στον τομέα κατάρτισης των προσώπων που ασχολούνται με την αναστήλωση και τη δημιουργία Ταμείου με στόχο τη χρηματοδότηση των πιο επειγόντων έργων αναστήλωσης. Σε άλλο ψήφισμά του, της 18ης Ιανουαρίου 1979, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέφραζε τη λύπη του που η Επιτροπή δεν έδωσε συνέχεια στην αίτησή του για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Ταμείου μνημείων και ιστορικών χώρων, διετύπωνε την ευχή να ανατεθεί το έργο αυτό στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και ζητούσε να ενθαρρυνθεί ιδιαίτερα η κατάρτιση τεχνιτών ικανών να αναστηλώνουν κατάλληλα τα μνημεία χρησιμοποιώντας παλιές τεχνικές.

Παρά την ομοφωνία αυτή των ευρωπαϊκών οργάνων υπέρ της διατηρήσεως της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, οι ενέργειες που αναλήφθηκαν στην πράξη παραμένουν σποραδικές και περιορισμένης σημασίας. Συνίστανται κυρίως στη χρηματοδότηση πανεπιστημιακών κέντρων που ειδικεύονται στον τομέα της συντήρησης. Οι ενέργειες αυτές για την ενίσχυση, που στο μέλλον θα πρέπει να συνεχιστούν και να διευρυνθούν, δεν συνιστούν ακόμα ευρωπαϊκή πολιτική διατήρησης της ακίνητης περιουσίας της Ευρώπης. Θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί το ενδεχόμενο ανάληψης συντονισμένης δράσης από τα κοινοτικά ταμεία για να ενισχυθεί η χρηματοδότηση των εργασιών αναστήλωσης, ιδίως στις μειονεκτικές περιοχές της Κοινότητας.

Για τον σκοπό αυτό, η παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ETE) θα ήταν οπωσδήποτε χρήσιμη. Απαντώντας σε αίτηση της Επιτροπής, τον Ιούνιο του 1980, η Τράπεζα δήλωσε ότι δεν θα υπήρχε κανένα εμπόδιο στο να παρέμβει υπέρ ορισμένων σχεδίων διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς που θα πληρούσαν τρεις όρους: να είναι πραγματικές επενδύσεις και όχι απλές εργασίες συντήρησης· οι επενδύσεις αυτές να ευνοούν την αύξηση της οικονομικής παραγωγικότητας γενικά και να είναι δυνατόν να επιλέγουν σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 130 της συνθήκης της Ρώμης. Ο τελευταίος αυτός θα μπορούσε να πληρούται αν το σχέδιο ενσωματωνόταν σε πρόγραμμα αναπτύξεως των τουριστικών δυνατοτήτων μιας περιοχής.

Εκτός της ETE και του Περιφερειακού Ταμείου, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο μπορεί επίσης να συνδράμει για τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Στην πραγματικότητα, το Κοινωνικό Ταμείο παρεμβαίνει ήδη και θα μπορούσε να παρεμβαίνει περισσότερο στο μέλλον για την

50. Ψήφισμα του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών που συνεδρίασαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί συνεχισεως και υλοποιήσεως πολιτικής και προγράμματος δράσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα προστασίας περιβάλλοντος, ΕΕ αριθ. C 139 της 13.6.1977.

κατάρτιση των ατόμων που ενδιαφέρονται για την αναστήλωση και τη διατήρηση των μνημείων και ιστορικών ή καλλιτεχνικών κτιρίων.

Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι το άρθρο 50 της συνθήκης της Ρώμης υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προωθούν στο πλαίσιο κοινού προγράμματος την ανταλλαγή εργαζομένων νέων. Το άρθρο αυτό έμεινε για μεγάλο χρονικό διάστημα ανεκμετάλλευτο. Το δεύτερο κοινό πρόγραμμα εκδόθηκε από το Συμβούλιο μόλις το 1979⁵¹. Προβλέπει ανταλλαγές για σύντομες ή μακροχρόνιες περιόδους καθώς και συμπληρωματική ενίσχυση για τα μαθήματα γλώσσας στο πλαίσιο των μακροχρόνιων ανταλλαγών. Το ενδιαφέρον των εργαζομένων για το πρόγραμμα αυτό είναι πολύ μεγάλο και ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός συμμετεχόντων προέρχεται από τον τομέα των υπηρεσιών και ιδίως του τουρισμού.

Το πρόβλημα της συντονισμένης κοινοτικής προσέγγισης στο θέμα “ανταλλαγή νέων”, ιδίως στην κατηγορία 14 έως 28 ετών, μελετάται τώρα στο σύνολό του. Παρόμοια προσέγγιση θα μπορούσε να αναφέρεται όχι μόνο στην επεξεργασία προγράμματος ανταλλαγών νέων εργαζόμενων αλλά επίσης και στη χρησιμοποίηση των εθελοντικά προσφερομένων υπηρεσιών τους. Πρέπει να σκεφθεί κανείς ότι άνεργοι νέοι του τομέα κατασκευών και συναφών δραστηριοτήτων θα μπορούσαν να βρουν στην αναστήλωση μνημείων, ευρωπαϊκών πόλεων ή χωριών, απασχόληση που θα τους ενθουσίαζε, να αποκτήσουν χρήσιμη πείρα, να δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού με την αναζωογόνηση των αναστηλωμένων πολιτιστικών αγαθών. Η Επιτροπή αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο να υποβάλει στο Συμβούλιο ανακοίνωση επί του θέματος που θα περιλαμβάνει τις κατάλληλες προτάσεις.

51. Δεύτερο κοινό πρόγραμμα ανταλλαγής νέων εργαζομένων, ΕΕ αριθ. L 185 της 21.7.1979.